

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Mäns våld mot kvinnor

- ett socialsekreterarperspektiv

Socionomprogrammet
C-uppsats VT 2009
Författare: Ellinor Svensson
Handledare: Birgitta Ljungberg

Abstract

Titel: *Mäns våld mot kvinnor – ett socialsekreterarperspektiv*

Författare: Ellinor Svensson

Nyckelord: Mäns våld mot kvinnor, våldsutsatta kvinnor, förklaringsmodeller, socialsekreterare

Syftet med denna uppsats är att analysera socialsekreterares föreställningar kring mäns våld mot kvinnor, våldsutsatta kvinnor och kring stöd och hjälp till våldsutsatta kvinnor.

Uppsatsen är en kvalitativ studie som bygger på halvstrukturerade forskningsintervjuer med sex socialsekreterare, verksamma inom fyra olika socialkontor inom en kommun. Socialsekreterarna arbetar inom följande områden inom socialtjänsten: vuxengrupp, barn och ungdom, mottagningsgrupp, ekonomiskt bistånd och barn och familj.

De mest framträdande resultaten i undersökningen är att informanterna ser till olika faktorer och orsaker för att förklara och förstå mäns våld mot kvinnor, förklaringar som kan kopplas till ett antal olika teoretiska perspektiv så som individinriktat perspektiv, vanmaktsperspektiv, kulturellt perspektiv, systemteoretiskt perspektiv, feministiskt perspektiv samt ekologiskt perspektiv. Genomgående är att de flesta informanter utgår ifrån förklaringar som kan knytas till mer än ett teoretiskt perspektiv. Den förklaringsmodell som samtliga informanters resonemang kan kopplas till för att förklara våldet är ett individinriktat perspektiv.

I informanternas resonemang ges förklaringar till våldet framförallt på individnivå, medan den våldsutsatta kvinnans situation förklaras utifrån ett strukturellt perspektiv. Ur de olika förklaringsmodeller som används framstår olika föreställningar om våldsutsatta kvinnors ”roll” i våldet. Utifrån vissa resonemang framställs kvinnan som ett offer för mannens våld, medan det i andra inte framstår lika tydligt att kvinnan *enbart* är ett offer för våldet. Vidare framställs våldsutsatta kvinnors behov av hjälp och stöd som ett akut behov. Den hjälp som våldsutsatta kvinnor beskrivs vara i behov av är praktisk hjälp, vilket även är vad de erbjuds. Den hjälp som socialsekreterarna har att erbjuda våldsutsatta kvinnor framställs som att motsvara det behov som våldsutsatta kvinnor har. Vidare är det stöd som våldsutsatta kvinnor erbjuds inriktat på att kvinnan ska lämna mannen.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	5
1.1 Bakgrund	5
1.1.1 Socialtjänstens arbete: kritik och förslag på förbättringar	6
1.1.2 Ändring av socialtjänstlagen	7
1.2 Syfte och frågeställningar	7
1.3 Avgränsningar och definitioner av begrepp	7
1.4 Disposition	8
2. TIDIGARE FORSKNING	9
3. TEORETISKA PERSPEKTIV	12
3.1 Teoretiska förklaringsmodeller till mäns våld mot kvinnor	12
3.1.1 Individinriktade perspektiv	12
3.1.2 Kulturellt perspektiv	13
3.1.3 Vanmaktsperspektivet	13
3.1.4 Feministiskt perspektiv	14
3.1.5 Systemteoretiskt perspektiv	14
3.1.6 Ekologiskt perspektiv	15
3.2 Den våldsutsatta kvinnan – offer eller aktör?	15
3.3 Socialkonstruktivistisk teori	17
4. METOD	19
4.1 Val av metod	19
4.2 Förförståelse	19
4.3 Litteratursökning	20
4.4 Intervjuer	20
4.4.1 Urval av intervjupersoner	21
4.4.2 Genomförandet	22
4.5 Etisk diskussion	23
4.6 Analysmetod	24
4.7 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet	25
4.8 Metodkritik	27
5. RESULTAT OCH ANALYS	28
5.1 Presentation av informanterna	28

5.2 Om förklaringar till våldet.....	28
5.2.1 Mannens egenskaper och barndom	28
5.2.2 Makt och maktlöshet.....	29
5.2.3 Ett relationsproblem.....	30
5.2.4 Maktstrukturer	31
5.2.5 Analytiska reflektioner	31
5.3 Om kvinnan	33
5.3.1 Vilken kvinna som helst	33
5.3.2 Kvinnan bryts ned.....	34
5.3.3 Kvinnors uppbrott: en process	34
5.3.4 Att inte vilja bli sedd som ”den misshandlade kvinnan”.....	35
5.3.5 Ett idealiskt offer?	36
5.3.6 Analytiska reflektioner	37
5.4 Om stöd och hjälp.....	38
5.4.1 Ett uttalat problem.....	38
5.4.2 Ett akut behov av hjälp.....	39
5.4.3 Praktiskt stöd.....	40
5.4.4 Att lämna eller inte lämna: nästan alltid kvinnans beslut	41
5.4.5 Olika behov av stöd	42
5.4.6 Analytiska reflektioner	43
6. SAMMANFATTNING OCH SLUTDISKUSSION	45
7. REFERENSER	48
Bilaga 1	51
Bilaga 2	52

1. INLEDNING

Mäns våld mot kvinnor i nära relationer började uppfattas som ett socialt problem i samband med den moderna kvinnorörelsen under 1970-talet. Våld mot kvinnor hade uppmärksammats tidigare, men vad som förändrades under 1970-talet, var, som bland annat Maria Wendt Höjer (2002) framhåller, att mäns våld mot kvinnor kom att betraktas som ett samhälleligt problem istället för ett privat problem. Idag är våld mot kvinnor ett etablerat samhällsproblem och, som den svenska omfångsundersökningen *Slagen dam*, vilken genomfördes av Eva Lundgren et al. (2001) visade, ett utbrett, frekvent och aktuellt sådant.

I detta inledande kapitel kommer först en bakgrund till ämnet att ges, vilken fokuserar på den offentliga diskussion som förts kring mäns våld i Sverige, för att ge en historisk överblick och bild av hur denna diskussion har förändrats. Även kritik som riktats mot socialtjänstens arbete genom statliga utredningar kommer att lyftas fram, detta för att ge en bild av hur socialtjänstens arbete har uppfattats. Vidare presenteras några av de lagändringar som gjorts av socialtjänstlagen i relation till våldsutsatta kvinnor. I detta kapitel presenteras även uppsatsens syfte och frågeställningar, de avgränsningar som gjorts kring ämnet, definitioner av centrala begrepp samt uppsatsens disposition.

1.1 Bakgrund

Hur mäns våld mot kvinnor har förklarats och benämnt har skiftat genom åren. Som Mona Eliasson (2008) uppmärksammar har ny lagstiftning tillkommit, vilket har bidragit till en förändrad syn och förståelse av våldet. Hur den svenska offentliga synen på mäns våld mot kvinnor har förändrats genom åren tar Wendt Höjer (2002) upp i sin avhandling där offentligt material som rör våldtäkt och misshandel mellan 1930 – 1990-talet analyseras. Wendt Höjer (2002) lyfter bland annat fram att under perioden 1930 – 1960-talet sågs våld mot kvinnor vanligtvis, framförallt om det skedde i hemmet, som en naturlig del av äktenskapet. Under denna tidsperiod var ”våld som inte var grovt, och som inte störde allmänheten [...] i stor utsträckning en privatsak” (Wendt Höjer, 2002, s. 55). I slutet av 1970-talet började våld mot kvinnor i hemmet att diskuteras, först i media, senare även bland politikerna. Vad som uppdagades i och med dessa diskussioner var att de sociala myndigheterna, sjukvården och rättsväsendet varken hade resurser eller kompetens att hantera problemet. Denna brist förklaras genom att man hävdade att våld mot kvinnor var ett ”relativt nyupptäckt problem” (Wendt Höjer, 2002, s. 89). Under 1970-talet och 1980-talet gick åsikterna isär om våld mot kvinnor var en fråga för staten eller inte. Staten kom att acceptera sitt ansvar och stöd och skydd till våldsutsatta kvinnor kom att ses som något som olika myndigheter hade ansvar för även om huvudansvaret låg hos kommunerna. Vidare kom, i slutet på 1980-talet, kvinnojourernas arbete för att skydda och stötta våldsutsatta kvinnor att erkännas då statligt stöd till verksamheterna beviljades (Wendt Höjer, 2002).

Som Wendt Höjer (2002) framhåller så var det först under 1990-talet som mäns våld mot kvinnor blev ett erkänt och etablerat problem på den politiska dagordningen i Sverige. År

1995 kom betänkandet *Kvinnofrid* (SOU 1995:60) från Kvinno våldskommissionen, en utredning där våld mot kvinnor lyftes fram som ett allvarligt samhällsproblem och som ett problem som grundar sig i brist på jämställdhet. I *Kvinnofrid* (SOU 1995: 60) framhölls den rådande samhällsstrukturen, vilken grundar sig på mäns överordning och kvinnors underordning, som grundorsaken till mäns våld mot kvinnor. Som Wendt Höjer (2002) påpekar så innebar detta perspektiv en radikal förändring från hur våld mot kvinnor tidigare hade diskuterats i svensk politik. Men, i den proposition (1997/98:55) som följde betänkandet så balanserade man, enligt Wendt Höjer (2002), mellan ett könsmaktsperspektiv och ett individorienterat perspektiv, vilket visar på en ambivalent förståelse av våldet.

1.1.1 Socialtjänstens arbete: kritik och förslag på förbättringar

Utredningen *Kvinnofrid* (SOU 1995: 60) omfattade förslag på åtgärder för att förbättra arbetet kring våld mot kvinnor inom flera olika samhällsområden, vilket bland annat innefattade socialtjänsten. I utredningen kritiserades socialtjänsten bland annat för bristande kunskap och uppmärksamhet om våld mot kvinnor. Vad som bland annat togs upp var hur den enskilde socialsekreterarens uppfattning av vad som orsakar våldet påverkar hur socialsekreteraren väljer att arbeta och vilka insatser som sätts in; i vissa fall fokuserades insatserna på kvinnan och barnen, i andra på relationen mellan kvinnan och mannen (SOU 1995: 60). De förslag på förbättringar av socialtjänstens arbete som togs upp i *Kvinnofrid* (SOU 1995: 60) innefattade bland annat ökad medvetenhet och kunskap inom socialtjänsten kring förekomsten av våld, våldets orsaker och konsekvenser samt en utveckling av metoder för att förbättra insatser till kvinnor som utsatts för våld.

Efter den kritik och förslag på förbättringar som togs upp i *Kvinnofrid* (SOU 1995:60) har flera statliga utredningar följt, i vilka kritik mot socialtjänstens arbete har lyfts fram. I betänkandet *Slag i luften: en utredning om myndigheter, mansvåld och makt* (SOU 2004:121) kritiserades socialtjänsten för att, genom sitt arbetssätt, osynliggöra våld mot kvinnor. I utredningen framhöll man att på grund av hur socialtjänstens arbete är organiserat ses inte våld mot kvinnor som ett eget kunskapsfält utan som en fråga som återfinns inom ramen för mer ”allmänna” problem, vilket innebär att våldet riskerar att ”försvinna”. Som exempel tog man upp att om en våldsutsatt missbrukande kvinna söker sig till socialtjänsten är risken stor att man enbart ser till missbruket och att våldet på så sätt ”försvinner” eftersom missbruket är ett mer ”definierat och institutionaliserat” problem (SOU 2004: 121 s. 214). Vidare i *Att ta ansvar för sina insatser: socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor* (SOU 2006:65), kritiserades socialsekreterare för bristande och varierande kunskapsnivå om våld mot kvinnor. I utredningen framhöll man att den varierande kunskapsnivån påverkar vilken hjälp och bemötande kvinnor får. I utredningen liknades våldsutsatta kvinnors möte med socialtjänsten som ett ”lotteri” utifrån vilken handläggare de får.

1.1.2 Ändring av socialtjänstlagen

Att kommunerna har det yttersta ansvaret för att stötta och hjälpa invånarna i kommunen regleras via socialtjänstlagen då det i lagens andra kapitel anges att: ”kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver” (SoL 2 kap. 2§). I utredningen *Kvinnofrid* (SOU 1995:60) och i regeringens kvinnofridsproposition (1997/98:55) gavs som förslag för att förbättra arbetet kring mäns våld mot kvinnor att socialtjänstlagen skulle kompletteras och på så sätt särskilt uppmärksamma att våldsutsatta kvinnors behov av stöd och hjälp. Den första juli 1998 infördes denna lagändring i socialtjänstlagen: ”socialnämnden bör verka för att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp i hemmet får stöd och hjälp för att förändra sin situation” (SoL 5 kap. 11§). I utredningen *Slag i luften..* (SOU 2004: 121) gavs förslag på en ändring av denna lag för att tydliggöra kommunens ansvar för våldsutsatta kvinnor. Det framhölls i utredningen att trots att kommuners socialtjänster har det yttersta ansvaret för våldsutsatta kvinnor, visade en undersökning som Socialstyrelsen gjort att socialtjänsten ofta lägger över ansvaret på kvinnojourer. Vidare framstod våld mot kvinnor som ett underprioriterat problem i den kartläggning som utfördes. Denna lagändring av socialtjänstlagen trädde i kraft den första juli 2007, och i och med denna har formuleringen i socialtjänstlagens 5e kapitel 11§ ändrats från *bör till skall*.

1.2 Syfte och frågeställningar

Med utgångspunkt i den ändring som gjorts av socialtjänstlagen (5 kap. 11§) under 2007, den offentliga diskussion som har förts kring mäns våld mot kvinnor i nära relationer och den kritik som framförts mot socialtjänstens arbete, väcktes min undran om hur socialsekreterare idag resonerar kring och ser på mäns våld mot kvinnor. Nea Mellberg (2004) uppmärksammar att olika förklaringsmodeller av mäns våld mot kvinnor kan ha betydelse för hur en våldsutsatt kvinna blir bemött i praktiken och jag anser därför att det är relevant att undersöka socialsekreterares föreställningar kring våldet och kvinnan. För att undersöka detta utgår uppsatsen från följande syfte: *att analysera socialsekreterares föreställningar kring mäns våld mot kvinnor, våldsutsatta kvinnor och kring stöd och hjälp till våldsutsatta kvinnor*.

De frågeställningar jag utgår ifrån är följande:

- Vilka förklaringsmodeller använder sig socialsekreterarna av när det gäller mäns våld mot kvinnor?
- Vad finns det för föreställningar om våldsutsatta kvinnor?
- Hur ser socialsekreterarna på våldsutsatta kvinnors behov av stöd och hjälp?

1.3 Avgränsningar och definitioner av begrepp

Denna undersökning att begränsas till att undersöka *mäns våld mot kvinnor i nära relationer*, vilket avgränsar undersökningsområdet till våld i heterosexuella parrelationer. Det hade även

varit intressant och viktigt att se till våld i samkönade relationer, men det har inte varit mitt fokus i denna undersökning. Undersökningens ansats är inte heller att se till det våld som benämns som hedersrelaterat våld. I uppsatsen analyseras socialsekreterares föreställningar om mäns våld mot kvinnor, vad som inte kommer att undersökas är rollen som socialarbetare, vad denna innebär och hur denna kan tolkas och definieras på olika sätt.

I uppsatsen används benämningen *mäns våld mot kvinnor i nära relationer* synonymt med *mäns våld mot kvinnor* och *våld mot kvinnor*.

Med begreppet *våld* avser jag handlingar eller hot om handlingar som orsakar fysisk, psykisk eller sexuell skada eller lidande för en kvinna. Denna definition av våld bygger på den som presenterades av FN 1993 (UN, 1993).

I uppsatsen används begreppet *förklaringsmodeller* och med detta begrepp avser jag olika teoretiska perspektiv, tolkningar och sätt att förstå mäns våld mot kvinnor, vilket bland annat innefattar olika sätt att beskriva och förklara våldet. I uppsatsen används begreppet *förklaringsmodeller* synonymt med perspektiv eller teoretiska perspektiv.

1.4 Disposition

I det *första* kapitlet introduceras uppsatsen och en kort historisk bakgrund till ämnet ges. I det *andra* kapitlet presenteras tidigare forskning som relaterar till uppsatsens ämne. I det *tredje* kapitlet presenteras de teoretiska perspektiv som används i uppsatsen. I det *fjärde* kapitlet diskuteras och redovisas den metod som använts för att genomföra undersökningen. I det *femte* kapitlet redovisas undersökningens resultat samt en analys av dessa. I det *sjätte* kapitlet förs en sammanfattande slutdiskussion där resultat och slutsatser lyfts fram. I det *sjunde* kapitlet redovisas de referenser som använts i uppsatsen.

2. TIDIGARE FORSKNING

I detta kapitel presenteras ett urval av svensk forskning som på olika sätt berör socialtjänstens och socialsekreterares arbete med mäns våld mot kvinnor i nära relationer. Den litteratur som presenteras nedan berör hur socialsekreterare förhåller sig till våld mot kvinnor i sitt arbete, socialsekreterares föreställningar om våldsutsatta kvinnor samt hur socialsekreterare resonerar kring klienters behov av stöd och hjälp.

Hur socialarbetare, i detta fall familjerättssekreterare, förhåller sig till mäns våld mot kvinnor behandlas i den kvalitativa avhandlingen *I skuggan av pappa: familjerätten och hanteringen av faders våld* (2003) där Maria Eriksson intervjuat familjerättssekreterare samt mödrar som lämnat en misshandlande partner som de har barn tillsammans med. Vad som bland annat analyseras av Eriksson (2003) är hur familjerättssekreterare förhåller sig till mäns våld mot kvinnor när detta förekommer i ärenden som de arbetar med. Vad Erikssons (2003) undersökning visar är att familjerättssekreterarna skiljer sig åt i sitt förhållningssätt till våldet; antingen ses det som mindre relevant eller som väsentligt i planeringen av vårdnad och umgänge. Vidare konstaterar Eriksson (2003, s. 313) att det bland familjerättssekreterarna finns en förståelse av att ”ju mer offerlik modern framstår, desto mer liknar hon den inadekvata misshandlade mamman som inte är i stånd att ta tillvara barnens behov eller göra en rimlig bedömning om fadern”. Vad detta förhållningssätt medför är att ju mindre offerlik kvinnan framstår, desto bättre mor framstår hon som. Ju mindre kvinnan framstår som ett offer, ju mindre framstår mannen som en gärningsman. Eriksson (2003, s. 254) uppmärksammar även att ”(köns)neutralitet” är en del av ett professionellt ideal för de intervjuade familjerättssekreterarna, vilket även innefattar objektivitet och distans. Att inta ett neutralt förhållningssätt, oavsett situation och maktrelation mellan parterna, ses som en grund för att göra en riktig bedömning. Enligt Eriksson (2003) leder ett könsneutralt förhållningssätt till att situationen och våldet tolkas ur faderns perspektiv.

Att ett könsneutralt perspektiv kan leda till att socialarbetare intar mannens perspektiv när en kvinna utsatts för våld i hemmet uppmärksammas även av Ingela Kåhl (1995) i *Socialarbetarkåren – den lindansande professionen*. Kåhl har utfört en kvalitativ studie och använt sig av dokumentanalys för att granska socialtjänstutredningar, detta för att försöka få en bild av hur socialsekreterare ser på och förhåller sig till de personer de kommer i kontakt med i sitt arbete. Syftet med Kåhls (1995) studie är att synliggöra handlingar och värderingar som upprätthåller maktskillnader mellan grupper. Kåhl (1995) undersöker olika teman i utredningarna och ett av dessa är ”Genus; Könsorganisering”. I detta tema tas bland annat våld i familjer upp. I utredningarna benämns våldet som ”misshandel” och som ”bråk”. Kåhl (1995, s. 125) anser att utifrån hur socialsekreterarna i utredningarna beskriver och återger våldet intar de mannens tolkning av vad som skett: ”mannen talar om bråk och förklarar också varför de uppstår. Hans förklaringar blir också socialarbetarens förklaringar”. Vidare menar Kåhl (1995, s. 126) att, genom att våld mot kvinnor definieras som familjebråk, osynliggör socialsekreterarna det faktum att ett kön utsätter det andra för våld. En sådan beskrivning ger en bild av att kvinnan och mannen är ”jämbördiga slagskämpar”, något som Kåhl (1995)

menar motsägs av att kvinnan flyr eller slängs ut ur hemmet. Vidare framhåller Kåhl (1995) att de granskade utredningarna visar på ett misstro mot kvinnans berättelse.

Den förklaringsmodell som Kåhl (1995, s. 127) menar att socialsekreterarna utgår ifrån är ett ”cirkelresonemang” där mannens våld förklaras genom att han inte kan hantera stress och konflikter, vilket leder till att han dricker alkohol och att alkoholen i sin tur leder till att han använder våld.

I forskningsrapporten *Våld mot invandrarkvinnor: kvinnors berättelser och socialtjänstens strategier* (2000) har Berit Andersson och Magnus Lundberg granskat utredningar av ärenden inom socialtjänsten, där de utvalda ärendena har rubricerats som kvinnomisshandel och de utsatta kvinnorna är nyanlända flyktingar eller invandrare. Utöver granskning av utredningsmaterialet har intervjuer gjorts, dels med ett urval av de våldsutsatta kvinnorna, dels med socialsekreterare. Rapportens syfte är att beskriva de våldsutsatta kvinnornas situationer, men behandlar även socialsekreterares resonemang kring ämnet. Rapporten som framförallt är en kvalitativ analys, innehåller även viss kvantitativ data kring ”kvinnomisshandel”, vilket är den benämning av våldet som författarna använder sig av. Socialsekreterare intervjuas för att få en bild av hur de ser på våldet, kvinnan och vilka insatser som sätts in. Det är framförallt denna del av rapporten, som utgår ifrån socialsekreterarnas resonemang, som kommer att lyftas fram här.

Andersson och Lundberg (2000, s. 115) anser att det finns två idealtyper av klienter i de intervjuade socialsekreterarnas resonemang; den ”ideala klienten” och den ”problematiska klienten”. Den ”ideala klienten”, till skillnad från den ”problematiska klienten”, motsvarar ”verksamhetens institutionaliserade förväntningar på vilka hjälpbehov målgruppen har, och bör även vara mottaglig för de lösningar som man kan erbjuda” (Andersson & Lundberg, 2000, s. 115). Vidare uppmärksammar Andersson och Lundberg (2000, s. 115) att socialsekreterarna refererar till ”lätta” och ”svåra” ärenden och mer eller mindre ”jobbiga” fall och hur kvinnorna kategoriseras som ”starka”, ”hjälpökande”, ”otydliga” och ”krävande”. En av Andersson & Lundbergs (2000) teoretiska utgångspunkter är det ”kulturella manus” som PL Baker redogör för. Enligt Baker (1997, se Andersson & Lundberg, 2000) utgår myndigheter och organisationer, vars arbete innefattar att hjälpa våldsutsatta kvinnor, ifrån ett manus som framhåller att kvinnan ska lämna mannen. Den kvinna som inte gör detta, utan stannar kvar i ett våldsamt förhållande, får inte lika lätt förståelse. Enligt Andersson och Lundberg (2000, s. 116) framställs våldsutsatta kvinnor som ”lätta” att arbeta med om de lämnar mannen och agerar enligt det ”kulturella manuset”. En kvinna som inte vill skiljas/separera eller som går tillbaka till mannen innebär fler stödåtgärder och ses som ett mer långvarigt och komplicerat ärende. Även en kvinna som anses ”stark” kan komma att kategoriseras som en ”problematisk klient”, då det enligt Andersson och Lundberg (2000, s. 119) är möjligt att vara ”för företagsam och tydlig med vad man vill göra med sin situation”. En krävande kvinna ses inte som att motsvara socialsekreterarnas bild av den misshandlade kvinnan, vilken är av ett undertryckt och hjälplöst offer. Kvinnor som växlar mellan att anmäla mannen för att sedan gå tillbaka till honom för att sedan lämna och anmäla igen, framställs som ”en besvärlig klient och ett motspänstigt brottsoffer” (Andersson & Lundberg,

2000, s. 122). Vidare framhåller vissa socialsekreterare att detta är en ”naturlig” del av våldet, att kvinnan kan ha svårt att lämna mannen. En ”stark” kvinna lyckas att lämna mannen utan att gå tillbaka till honom. Andersson och Lundberg (2000) framhåller även att socialsekreterarna förklarar mäns våld framförallt genom att de våldsutövande männen beskrivs som avvikande och sjuka.

Artikeln *Crime Victims and the Social Services: Social Workers' Viewpoint* (2007) är baserad på en kvalitativ studie, gjord av Carina Ljungwald och Kerstin Svensson. Studien utgår ifrån material insamlat genom fokusgrupper med socialsekreterare. Syftet med fokusgrupperna var att undersöka hur socialsekreterare beskriver brottsoffer och hur de ser på sin roll i att stötta dessa.

Enligt Ljungwald och Svensson (2007) beskriver socialsekreterarna ett brottsoffer som någon som är oskyldig. Vidare ger socialsekreterarna en motsägelsefull bild av brottsoffer, enligt Ljungwald och Svensson (2007), då brottsoffer som grupp beskrivs som svaga, men individuellt framställs de som starka. I beskrivningar av brottsoffer som socialsekreterarna mött i sitt arbete, vilket framför allt är kvinnor som utsatts för våld, används begrepp så som starka, kompetenta, aktiva och effektiva. Vidare kopplar socialsekreterarna benämningen brottsoffer till någon som är skadad av våldet och våldet förknippas med trauma, lidande, kaos och kris. Enligt Ljungwald och Svensson (2007) lyfter socialsekreterarna fram två aspekter av brottsoffers behov av hjälp: stöd i form av samtal samt praktisk hjälp. Som praktiskt stöd nämns bland annat hjälp att ta kontakt med andra myndigheter och ekonomiskt bistånd. När det gäller kvinnor som utsatts för våld i en nära relation framhåller vissa av socialsekreterarna att dessa väldigt sällan vänder sig till socialtjänsten för att få stödsamtal, utan oftast efterfrågar de konkret hjälp så som boende eller ekonomiskt bistånd. Vidare, enligt Ljungwald och Svensson (2007), framhåller socialsekreterarna att, utifrån deras perspektiv, är klienter sällan i behov av hjälp som inte finns. Denna föreställning, enligt Ljungwald och Svensson (2007) bygger på att klienternas behov definieras utifrån tillgängliga insatser och inte utifrån hur klienterna själva definierar sina behov. Vidare framhåller Ljungwald och Svensson (2007) att socialsekreterarnas bild av brottsoffrens behov bygger på socialsekreterarnas egna förväntningar på klientens behov och inte på vad klienten själv uttryckt. När det gäller stödsamtal ser några av socialsekreterarna detta som ett möjligt stöd att erbjuda, medan andra är mer tveksamma och hänvisar till den dubbla roll det innebär att både vara ett stöd samt en myndighetsperson.

3. TEORETISKA PERSPEKTIV

Som Jana L Jasinski (2001) uppmärksammar har man inom olika områden, så som sociologi, psykologi, rättsvetenskap, hälso- och sjukvård och socialt arbete, använt sig av olika förklaringsmodeller, perspektiv, för att förstå mäns våld mot kvinnor. Sådana modeller eller perspektiv skiljer sig åt när det gäller hur man förstår vad som ligger bakom våldet och hur man ser på gärningsmannen respektive den våldsutsatta kvinnan. Nedan kommer ett urval av teoretiska förklaringsmodeller kring mäns våld mot kvinnor att presenteras. De förklaringsmodeller som lyfts fram i texten bygger på ett urval av indelningar som gjorts av Jasinski (2001), Mellberg (2004) och Anne-Lie Steen (2003). Vidare presenteras i detta kapitel olika perspektiv och föreställningar gällande den våldsutsatta kvinnan och hennes situation. Kapitlet avslutas med en kort redogörelse för socialkonstruktivistisk teori då denna teori kommer att användas som en övergripande teori för att analysera det material som uppsatsens bygger på.

3.1 Teoretiska förklaringsmodeller till mäns våld mot kvinnor

3.1.1 Individinriktade perspektiv

Individinriktade förklaringsmodeller till mäns våld mot kvinnor söker ofta orsaker till våldet inom mannen eller kvinnan och man ser bland annat till personligheter och uppväxtförhållanden (Steen, 2003). Jasinski (2001), som lyfter fram ett antal förklaringsmodeller som används för att förklara mäns våld mot kvinnor, beskriver på individnivå bland annat det psykopatologiska perspektivet och social inlärningsteori.

Utifrån det psykopatologiska perspektivet framhålls att våldsutövande män lider av personlighetsstörning eller psykisk sjukdom som gör att de utövar våld, med andra ord är detta en förklaringsmodell som ser våldsutövande män som sjuka och som annorlunda från andra män (Jasinski, 2001). Jasinski (2001) ger exempel på hur olika egenskaper hos våldsamma män lyfts fram som förklaringar till deras beteende, som exempelvis; svartsjuka, dåligt självförtroende, bristande förmåga när det gäller kommunikation och socialt umgänge, aggressivitet, depression, narcissistiska personlighetsdrag och ett stort behov av makt. Att studera vilka egenskaper som personer har som är eller har varit i våldsamma relationer har även omfattat den våldsutsatta kvinnan. Som Jasinski (2001) lyfter fram, har detta ofta resulterat i antydningar om att kvinnan har en masochistisk personlighet.

I Sverige har det individuella perspektivet bland annat framförts inom den psykiatriska forskningen. Bo Bergman (1987) studerar i sin avhandling kvinnor som utsatts för våld i en nära relation. Med utgångspunkt i kategorierna; ”inadequate”, ”provocative” och ”competent” fokuserar Bergmans (1987) undersökning på kvinnornas egenskaper som en förklaring till våldet. Även Johan Cullberg (2003) fokuserar i sin forskning på individuella faktorer som orsaker till mäns våld mot kvinnor. Cullberg (2003) delar in misshandlande män i olika

grupper och lyfter fram bland annat alkohol, psykisk sjukdom, personlighetsstörningar, dålig självkänsla, hjärnskador som bakomliggande faktorer till varför vissa män använder våld mot kvinnor. De kvinnor som dras till våldsutövande män har ofta, enligt Cullberg (2003) en låg självkänsla och en rädsla för att bli ensam.

Cullberg (2003) ser även en tidigare egen utsatthet som barn, som en orsak till att män använder våld, vilket kan kopplas till social inlärningsteori. Enligt social inlärningsteori lär sig individer hur de ska agera. När det gäller våld mot kvinnor är antagandet i denna teori att våld är något som man lär sig i sin familj genom att man upplever och/eller utsätts för våld och att det framstår som ett accepterat beteende (Jasinski, 2001).

3.1.2 Kulturellt perspektiv

Som Steen (2003) uppmärksammar är även kulturella skillnader något som används för att förklara och förstå mäns våld mot kvinnor. Enligt Steen (2003, s. 48) är detta ett perspektiv utifrån vilket ”den invandrade mannens våldsanvändning framställs som resultatet av en kulturkrock”. Enligt Steen (2003) bygger ett sådant perspektiv på kulturella antaganden som framhåller invandrade kvinnor och män som en grupp som är annorlunda och avvikande från det ”svenska”. Enligt Steen (2003) upprätthåller denna en uppdelning mellan ”vi” och ”dom” där ”vi” står för det svenska och normala. Integration i den svenska kulturen och en förändring av ”dom”, de ”utländska”, ses som nödvändigt för motverka problemet.

3.1.3 Vanmaktsperspektivet

En av de förklaringsmodeller som Mellberg (2004) lyfter fram till mäns våld mot kvinnor är vanmaktsperspektivet. Utifrån detta perspektiv ses våldet som ett uttryck för mannens vanmakt och frustration. Mellberg (2004) gör en uppdelning i ett psykoanalytiskt/dynamiskt vanmaktsperspektiv och en sociologisk variant. Enligt den psykoanalytiska/dynamiska varianten grundar sig våldet bland annat på sexuell ångest eller fientlighet gentemot kvinnor; ”våldet blir ett medel att återupprätta en hotad manlighet och värdighet” (Mellberg, 2004, s. 83). Enligt den sociologiska varianten grundar sig våldet i en mansroll som kommit i kläm.

Vanmaktsperspektivet framkommer bland annat i Cullbergs (2003) resonemang. Enligt Cullberg (2003, s. 446) har män som använder våld i nära relationer ofta problem med sin ”maskulina självkänsla” och har ett behov av att bli bekräftade i sin maskulinitet av kvinnan. Mannen kan, enligt Cullberg (2003) bli kränkt och ta till våld om exempelvis kvinnan är sexuellt ointresserad av mannen eller ägnar mer tid åt barnen än åt mannen. Våldet kan, utifrån ett sådant resonemang, förstås som ett uttryck för mannens vanmakt och frustration.

Utifrån ett vanmaktsperspektiv orsakas våldet på grund av någon annans handlingar, vilket enligt Per Isdal (2001, s. 234) innebär ”en orsaksförklaring av våldet som fräntar utövaren skuld och ansvar”. Detta framkommer i Cullbergs (2003, s. 448) resonemang då han

framhåller kvinnans delaktighet i våldet genom att hävda att kvinnor genom sitt beteende provocerar mannen till att använda våld och en ”vanlig misshandelssituation” kan uppstå då ”kvinnan har med någon handling symboliskt eller direkt ifrågasatt mannens behov av kontroll och auktoritet”.

3.1.4 Feministiskt perspektiv

Som Carin Holmberg och Viveka Enander (2004) uppmärksammar så framhåller man inom feministisk teori, till skillnad från de individinriktade perspektiven, att det inte går att peka ut olika egenskaper hos män som slår eller hos kvinnor som blir utsatta. Istället för att se till individen för att förstå våldet ger feministisk teori en strukturell förklaring till mäns våld mot kvinnor, vilket innebär att man ser till de maktstrukturer i samhället som ger män en överordnande position och kvinnor en underordnad position och att dessa strukturer möjliggör våldet (Holmberg & Enander, 2004). Till skillnad från individinriktade förklaringsmodeller som framställer våldsutövande män och våldsutsatta kvinnor som avvikande från andra män och kvinnor, framhåller man inom feministiskt perspektiv att det enbart är en gradskillnad mellan ”vanliga” relationer och våldsamma sådana. Detta innebär att alla kvinnor ses som potentiella våldsoffer och att alla män kan vara våldsutövande män (Steen, 2003). Vidare framhåller Holmberg och Enander (2004, s. 25), att maktrelationer ”åter/skapas i vardagen i och genom samspel med sociokulturella strukturer, normer och förställningar”. Som Jasinski (2001) lyfter fram så förstås våld mot kvinnor, utifrån ett feministiskt perspektiv, som ett sätt att upprätthålla den manliga överordningen och den kvinnliga underordningen.

Inom den svenska feministiska forskningen kring mäns våld mot kvinnor i nära relationer har Eva Lundgren en framträdande roll (Holmberg & Enander, 2004). Lundgren (2004) ser våldet som en process där kvinnan bryts ned och allteftersom kommer att uppleva våldet som något normalt; våldets normaliseringsprocess. Enligt Lundgren (2004) är mannens våld en styrd handling och inte något som sker i ’blint raseri’. Mannen kontrollerar kvinnan genom isolering och en växling mellan våld och värme, vilket leder till en otydlig gräns mellan kärlek och våld och att våldet så småningom blir en normal del i vardagen. Genom att kvinnan internaliserar mannens verklighet; hans motiv till våldet och förväntningar på henne, kommer kvinnan att se på situationen med mannens ögon och således ge sig själv skulden för våldet (Lundgren, 2004). Mäns våld blir ett uttryck för makt och genom att använda våld uppnår män, enligt Lundgren (2004) kontroll över kvinnan i relationen men även över kvinnligheten, det vill säga över vad det innebär att vara kvinna.

3.1.5 Systemteoretiskt perspektiv

Genom att applicera ett systemteoretiskt perspektiv på mäns våld mot kvinnor framstår våldet som orsakat av en obalans inom ett familjesystem och för att få en helhetlig bild av situationen måste man se till samtliga familjemedlemmars handlande. Ett systemteoretiskt perspektiv på mäns våld mot kvinnor ger, enligt Mellberg (2004, s. 86), som själv använder

benämningen konfliktperspektiv, en förklaring till våldet genom att ”fokusera på motsättningar i vissa familjers system och balans”. Mellberg (2004) menar att, utifrån ett systemteoretiskt perspektiv, förstås våldet som en utveckling av en konflikt mellan mannen och kvinnan. Våldet beskrivs som ett ”gräl” där både mannen och kvinnan är delaktiga. Enligt Mellberg (2004) ser inte ett systemteoretiskt perspektiv till maktstrukturer i samhället i sin förklaring till våldet och kvinnan och mannen framställs utifrån detta perspektiv som två jämbördiga parter.

3.1.6 Ekologiskt perspektiv

Mellberg (2004, s. 87) tar upp en förklaringsmodell till mäns våld mot kvinnor som hon hänvisar till som ”allt och intet-perspektivet”. Detta perspektiv har även hänvisats till med benämningen ekologiskt perspektiv, vilket är den benämning som kommer att användas här. Att detta perspektiv presenteras här beror främst på att man i Socialstyrelsens (2003) utbildningsmaterial för socialtjänstens personal utgår ifrån ett ekologiskt perspektiv för att förklara mäns våld mot kvinnor. Utgångspunkten i det ekologiska perspektivet är att man anser att det inte enbart går att se till en orsak för att förklara mäns våld mot kvinnor. Istället ser man till flera faktorer på olika nivåer, och deras samverkan för att förstå vad som orsakar våldet (SOU 2006: 65). Som Eva Larsson (2003) uppmärksammar så är de nivåer man hänvisar till inom detta perspektiv: strukturell nivå, samhällsnivå, relationsnivå och individnivå. Bland individuella faktorer tas faktorer som kan ha påverkat gärningsmannen upp, så som alkoholmissbruk eller att han som barn bevittnat våld i familjen. På relationsnivå tas exempelvis konflikter i relationen upp som en faktor som ökar risken för våld och även om mannen har en kontrollerande roll i familjen. På samhällsnivå ses bland annat kvinnans och/eller familjens isolering som en risk och även en påfrestande social situation. På strukturellnivå tas bland annat följande riskfaktorer upp: rigida könsroller, att maskulinitet förknippas med exempelvis dominans och aggression och att våld ses som ett accepterat sätt för att lösa konflikter (Larsson, 2003).

3.2 Den våldsutsatta kvinnan – offer eller aktör?

I många av de olika teoretiska förklaringsmodeller som nämnts ovan framträder olika bilder av våldsutsatta kvinnor och vad som bland annat framträder är olika föreställningar kring kvinnans ”roll” i våldet. Inom exempelvis det individriktade perspektivet förklarar Bergman (1987) våldet genom att se till våldsutsatta kvinnors egenskaper; förklaring till våldet söks således hos den utsatta kvinnan. Även utifrån ett vanmaktsperspektiv kan kvinnan ses som delaktig i våldet, vilket bland annat lyfts fram av Cullberg (2003), då mannens våld förstås som orsakat av kvinnans provokation eller ifrågasättande av mannen. Vidare, utifrån ett systemteoretiskt perspektiv, framställs kvinnan som en av två aktiva parter i en konflikt (Mellberg, 2004).

En annan bild av våldsutsatta kvinnor framställs bland annat i Lundgrens (2004) beskrivning av normaliseringsprocessen. Enligt den normaliseringsprocess som Lundgren (2004) beskriver, anpassar sig kvinnor till våldet både på grund av det sätt som det utförs; isolering samt en växling hos mannen mellan värme och våld, samt då kvinnan internaliserar mannens bild av våldet. Enligt detta perspektiv är kvinnans strategi för att överleva att anpassa sig till våldet och på detta sätt normaliseras våldet (Lundgren, 2004). Margareta Hydén (1999), som är kritiskt till förklaringsmodeller som enbart utgår ifrån ett strukturellt perspektiv för att förklara mäns våld mot kvinnor då hon anser att detta synsätt är alltför begränsat, kritiserar den bild av kvinnan som framställs i Lundgrens (2004) beskrivning av normaliseringsprocessen. Hydén (1999) menar att ett sådant resonemang enbart ser kvinnan som passiv istället för att uppmärksamma hennes möjligheter till motstånd och aktivt handlande. Hydén (1999) menar att den våldsutsatta kvinnan inte är ett passivt offer utan att hon gör motstånd och utvecklar olika strategier för att få slut på mannens våld. Detta är ett motstånd som kan ta sig, enligt Hydén (2001, s. 93), uttryck på ett subtilt och indirekt sätt och därför kan vara svårt att identifiera då det "inte alltid antar kulturellt förväntade former". Kvinnans uppbrott ifrån mannen, är enligt Hydén (1999, s. 35), "ett yttersta uttryck för motstånd mot mannens våldsbruk". Hydén (1999) menar att det är viktigt att inom det sociala arbetet uppmärksamma en våldsutsatt kvinna på den förmåga till motstånd hon har och det motstånd hon faktiskt gör. Om en våldsutsatt kvinna "skrivs in i det rena offerskapets kategori" finns det risk för, enligt Hydén (2001, s. 93), att andra tar sig rätten att bestämma över hennes liv. Även Steen (2003) framhåller en liknande diskussion och menar att normaliseringsprocessen framställer våldsutsatta kvinnor som passiva offer, vilket i sin tur kan innebära att våldsutsatta kvinnor blir sedda som några som inte vet sitt eget bästa. Även Andersson och Lundberg (2001, s. 83), lyfter fram kritik mot Lundgrens (2004) beskrivning av normaliseringsprocessen då de anser att detta är ett resonemang som framställer en våldsutsatt kvinna som "ett viljelöst offer". Vidare framhåller Andersson och Lundberg (2001, s. 87), som utgår ifrån ett konstruktivistiskt perspektiv i sin analys av våld mot kvinnor, att bilden av den våldsutsatta kvinnan innehåller olika föreställningar om hur "kvinnan *borde* vara, tänka och känna eller vilka beslut hon *borde ta* – föreställningar som blir styrande i det praktiska hjälparbetet". Om en kvinna agerar emot sådana föreställningar, genom att till exempel visa styrka och självständighet, kan hennes offerskap ifrågasättas och hon kan bli mött med misstro, enligt Andersson och Lundberg (2001).

I relation till de diskussioner som framförts ovan, om att se våldsutsatta kvinnor som offer, framstår den diskussion som Nils Christie (2001) presenterar kring det "idealiska offret" som relevant. Att bli sedd som ett offer av samhället när man utsatts för ett brott är ingen självklarhet och enligt Christie (2001) så har inte alla som utsätts för brott lika lätt för att bli kategoriserade som offer. Christie (2001, s. 47) ger en beskrivning av vad han kallar det "idealiska offret" och menar att detta är en person eller kategori av personer, som när de utsätts för brott "lättast får fullständig och legitim status som offer". Enligt Christie (2001, s. 48) bör ett "idealiskt offer" bland annat vara svagt, ägna sig åt ett "respektabelt projekt", befinna sig på en plats som "hon inte kan klandras för att befinna sig på" och gärningsmannen bör vara "stor och ond" samt okänd för offret. Vidare måste man, för att vara ett "idealiskt offer", inta en balans mellan att vara tillräckligt stark för att bli hörd och tillräckligt svag "för

att inte bli ett hot mot andra viktiga intressen” (Christie, 2001, s. 51). Utifrån Christies (2001) resonemang har personer som utsatts för brott svårare för att bli sedda som offer om de inte passar in på ovanstående beskrivning. Kvinnor som utsatts för våld i en nära relation har, enligt Christie (2001) svårt för att bli sedda som ”idealiska offer”, framförallt på grund av att kvinnan känner gärningsmannen. Christie (2001) menar att gifta kvinnor idag har lättare att bli sedda som ”idealiska offer” än vad de haft tidigare. Enligt Christie (2001, s. 50) har ”misshandlade kvinnor [...] kommit flera steg närmare att bli idealiska offer, dvs. att bli sedda och se sig själva som sådana”. Men, som nämnt ovan, krävs det för att bli sedd som ett ”idealiskt offer” att man är så stark att man kan göra sin röst hörd samtidigt som man måste framstå som svag för att få samhällets sympati. En balansgång som även innefattar våldsutsatta kvinnor.

3.3 Socialkonstruktivistisk teori

I uppsatsen används socialkonstruktivistisk teori som en övergripande teori för att analysera det material som uppsatsen bygger på.

Enligt Vivien Burr (1995) bygger socialkonstruktivistisk teori på ett antal antaganden. Bland annat lyfter Burr (1995) fram att kunskap, utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv, förstås som något som skapas. En av utgångspunkterna inom detta perspektiv är således att ifrågasätta kunskap som framstår eller framställs som naturlig eller naturbestämd. Vad socialkonstruktivistisk teori gör, enligt Burr (1995) är att kritisera bilden av att kunskap bygger på objektiva observationer. Vidare framhåller Burr (1995) att kunskap skapas genom en social process, genom språk och interaktion. Detta uppmärksammas även av Malcolm Payne (2002) som framhåller att sociala uppfattningar utformas genom att människor tillsammans skapar gemensamma antaganden om verkligheten. Då människor handlar utifrån dessa gemensamma antaganden, och det finns en överenskommelse bland många individer hur vissa aspekter i samhället ska uppfattas, institutionaliseras och legitimeras dessa uppfattningar (Payne, 2002). Vidare framhåller Payne (2002, s. 38) att ”genom att individerna växer upp inom ramen för dessa sociala uppfattningar och accepterar deras realitet, är (individerna) i en viss mening en produkt av samhället”. Detta, menar Payne (2002, s. 38) innebär en ”cirkulär process” där individer både ”bidrar till skapandet av sociala innebörder inom ramen för samhällets strukturer” samtidigt som individerna styrs av dessa strukturer.

Hur uppfattningar produceras exemplifieras bland annat av Andersson och Lundberg (2001) som ser till konstruktionen av sociala problem. Som Andersson och Lundberg (2001, s. 64) framhåller blir något ett socialt problem först när det definieras och behandlas som ett sådant. Det som uppfattas som ett socialt problem är således inte ”objektivt givet utan beroende av en *kollektiv definitionsprocess* för sin tillblivelse”.

Socialkonstruktivismen öppnar upp för att se saker och ting på ett nytt sätt och för att ifrågasätta det som uppfattas som ”sant”, vilket även inkluderar våra egna uppfattningar och tolkningar av hur saker och ting är (Burr, 2003). Som Burr (2003) framhåller så är vår egen

förståelse av världen något som skapats i det historiska och samhälleliga sammanhang som vi lever i, vilket innebär att det finns olika sätt att se och förstå världen och att detta är något som förändras över tid. Som nämnts ovan så är språket och social interaktion centralt inom socialkonstruktivismen då det är genom detta som kunskap konstrueras. Språk ses, utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv, inte bara som ett sätt att uttrycka sig. Det är när människor talar med varandra som världen konstrueras (Burr, 2003).

4. METOD

I detta kapitel presenteras uppsatsens metod. Jag kommer även att redogöra för min förförståelse kring ämnet samt hur urvalet av informanter gjorts, hur intervjuerna har genomförts samt vilka etiska riktlinjer som använts. Vidare kommer sökningen av litteratur att beskrivas samt undersökningens analysmetod. Kapitlet avslutas med reflektioner kring uppsatsens generaliserbarhet, validitet och reliabilitet samt med ett kortare stycke om metodkritik.

4.1 Val av metod

I uppsatsen har jag valt att använda mig av en kvalitativ ansats. Enligt John Lilja (2005) är en förenklad bild av vad som skiljer en kvantitativ ansats från en kvalitativ att det som eftersträvas är *förklaring* respektive *förståelse*. Som Sam Larsson (2005, s. 92) lyfter fram så ger en kvalitativ metod möjlighet till att "nä kunskap om individens subjektiva upplevelser utifrån hennes egna ord, uttryck och meningsbeskrivningar". Syftet med denna uppsats är att få en djupare förståelse av några utvalda socialsekreterares föreställningar om mäns våld mot kvinnor. Fokus i uppsatsen är således socialsekreterares föreställningar av det utvalda ämnet och jag har valt att använda mig av en kvalitativ ansats då jag anser att det är den metod som är bäst lämpad för att uppnå uppsatsens syfte och besvara dess frågeställningar. Jag anser att en kvantitativ ansats inte hade erbjudit samma möjlighet till detta.

4.2 Förförståelse

Min förförståelse kring ämnet mäns våld mot kvinnor består främst av kunskap från utbildning, dels från den valbara kurs jag har läst inom socionomprogrammet, *Kvinnor i utsatta livssituationer – ett genusperspektiv*, samt från tidigare universitetskurser i genusvetenskap. Vidare är jag även ideellt engagerad i en kvinno- och tjejjour som har en feministisk utgångspunkt i sitt arbete.

Att jag läser till socionom och har som förhoppning att inom en snar framtid vara yrkesverksam inom det sociala arbetet är också del av min förförståelse. Under utbildningens gång, och framförallt under min praktiktermin, har jag reflekterat kring hur man som socialarbetare applicerar sina teoretiska kunskaper i det praktiska arbetet. I kombination med mitt ideella engagemang har frågor och funderingar väckts kring vilka olika förklaringsmodeller det finns till mäns våld mot kvinnor och hur dessa kan appliceras i och påverka det praktiska arbetet och mötet med en våldsutsatt kvinna.

Utan att gå in mer i detalj på min bakgrund och åsikter, vill jag förtydliga att jag är medveten om att min förförståelse har påverkat det ämne jag valt att studera samt det sätt jag valt att angripa det på och även att formuleringen av syfte, frågeställningar och intervjufrågor till viss del är färgat av detta.

4.3 Litteratursökning

Den litteratur som använts i uppsatsen har dels tagits fram genom sökning i biblioteksdatan LIBRIS. För att söka i LIBRIS använde jag mig av sökord som: våld mot kvinnor, våld i nära relationer, stöd till kvinnor, våldsutsatta kvinnor, våld i hemmet, hjälp till kvinnor, socialt arbete och våld mot kvinnor, mäns våld mot kvinnor, violence against women och intimate partner violence. På detta sätt har jag hittat många av de böcker jag använt mig av i uppsatsen, men jag har även använt mig av kurslitteratur från kurserna ”*kvinnor i utsatta livssituationer – ett genusperspektiv*” och masterskursen ”*mäns våld mot kvinnor*”, vilka båda ges på Göteborgs universitet. Jag även använt mig av litteratur som jag känt till sedan tidigare. Vidare har jag sökt efter vetenskapliga artiklar genom databasen Social Services Abstract och har använt mig av sökord som violence, family violence, social work, social workers and women och sökt på dessa i olika kombinationer. Jag har på detta sätt hittat många intressanta artiklar, men få som känts relevanta för denna uppsats. Vad som bör tilläggas är att det kring ämnet mäns våld mot kvinnor finns en omfattande mängd litteratur, vilket i sin tur har lett till att jag begränsat mitt sökande efter vetenskapliga artiklar.

4.4 Intervjuer

För att samla in material till uppsatsen har jag använt mig av kvalitativa forskningsintervjuer. Som Steinar Kvale (1997) framhåller är forskningsintervjun ett samtal mellan två parter, där forskarens syfte är att ta del av intervjupersonens upplevelse av det aktuella ämnet.

I användningen av den kvalitativa forskningsintervjun blir, enligt Kvale (1997, s. 136), intervjuaren ”forskningsverktyget” och datainsamlingen sker genom interaktion mellan intervjuare och informant. Under intervjun, reagerar intervjuare och informant på varandra och en ömsesidig påverkan sker, vilket, enligt Kvale (1997, s. 39) kan leda till att positiva känslor väcks, så som ”intellektuell nyfikenhet och ömsesidig respekt”, eller att intervjun väcker ångestrelaterade känslor och framkallar försvarsmekanismer hos båda parter. Vidare, som Kvale (1997) tar upp, och vad man som forskare bör reflektera över, är att detta inte är en dialog som sker under jämlika förhållanden då intervjuaren definierar situationen och styr vilka ämnen som ska diskuteras. Vidare är det viktigt att reflektera över vad som kan påverka en intervju. Enligt Mats Alvesson och Stanley Deetz (2000, s. 83) bör man som intervjuare vara medveten om att det som sägs under intervjun kan vara påverkat av ”kulturella skript” för hur man bör uttrycka sig när det gäller vissa frågor. Vidare finns risk för att informanten kan vara mer benägen att hålla med intervjuaren om informanten känner sympati för henne/honom och på så sätt blir angelägen om att försöka tillfredsställa intervjuaren med sina svar. Omvänt kan en informant, om denne är skeptisk till det ”hon/han tror forskaren står för eller helst vill höra”, inta en mer uttalat motsatt ståndpunkt än vad hon/han annars skulle ha gjort (Alvesson & Deetz, 2000, s. 85). Men, enligt Kvale (1997) är den kvalitativa intervjun trots detta en effektiv metod då man som forskare får ta del av respondenternas erfarenheter och upplevelser kring ett visst ämne, ur deras eget perspektiv och med deras egna ord. Då min

ansats är att få en djupare förståelse av några socialsekreterares föreställningar kring mäns våld mot kvinnor anser jag att kvalitativa intervjuer är en lämplig datainsamlingsmetod.

4.4.1 Urval av intervjupersoner

Jag har intervjuat sex socialsekreterare som arbetar på fyra olika socialkontor inom en och samma kommun. De socialsekreterare som har intervjuats arbetar inom följande områden inom socialtjänsten; vuxenenheter, barn och familj, mottagningsgrupp, ekonomiskt bistånd och barn och ungdom. Avsikten med att välja informanter från olika områden inom socialtjänsten har inte varit att jämföra hur det resoneras inom olika enheter inom socialtjänsten. Mitt antagande är att man inom socialtjänsten möter på våldsutsatta kvinnor inom alla arbetsområden. Möjligheten att bevilja insatser och stöd varierar givetvis beroende på vart man arbetar, men eftersom jag var intresserad av att undersöka ett antal socialsekreterares föreställningar om våld mot kvinnor har min utgångspunkt varit att vilken enhet man är verksam inom inte är det mest centrala, snarare att detta är något man har stött på och är intresserad av att diskutera.

För att komma i kontakt med informanter ringde jag runt till olika socialkontor, presenterade mig och berättade att jag letade efter socialsekreterare att intervjuas angående våld mot kvinnor i nära relationer. Ibland önskade jag att få tala med någon inom en speciell enhet, exempelvis vuxenheten, andra gånger lät jag personen i receptionen välja ut vem jag borde prata med angående detta. På detta sätt kom jag i kontakt med ett antal socialsekreterare som i sin tur hänvisade mig vidare till personer som de trodde skulle vara intresserad av att bli intervjuade, vilket de oftast inte var. När det fanns osäkerhet kring vem jag borde prata med frågade jag om det fanns någon med särskilt ansvar för dessa frågor, vilket det oftast inte fanns. Vid tre tillfällen kom jag i kontakt med socialsekreterare som vidarebefordrat min förfrågan via email till samtliga på kontoret, vilket inte gav några resultat. Efter att bara ha fått tag på en informant på detta sätt, bestämde jag mig för att använda mig av de kontakter inom socialtjänsten som jag hade sedan tidigare. På detta sätt fick jag namn på socialsekreterare på olika socialkontor som jag kontaktade direkt med min förfrågan. Om personen jag kontaktade själv inte var intresserad av att ställa upp, eller tyckte sig ha för lite erfarenhet inom området, hänvisade hon/han mig vidare till någon annan. På detta sätt fick jag tag på fem informanter på tre olika socialkontor. Jag hade inte träffat eller varit i kontakt med någon av informanterna innan jag fick kontakt med dem angående intervjun.

Jag valde även att tacka nej till två informanter. I det ena fallet var personen enbart intresserad av att ställa upp på att bli intervjuad tillsammans med en annan socialsekreterare. I det andra fallet ville personen ifråga få alla intervjufrågor innan intervjun, vilket jag ansåg skulle kunna haft en negativ påverkan på datamaterialet och lett till färdig formulerade och ”korrekta” svar under intervjun. Jag tackade nej till dessa två informanter då jag ansåg att dessa intervjuer, om jag accepterat deras villkor, skulle skiljt sig från övriga intervjuer på ett sätt som jag inte önskade.

Min ansats med urvalet av informanter var att det skulle representera ”typiska” och ”vanliga” fall då jag inte var intresserad av ett extremt (mer ovanliga fall) eller maximerat urval (speglar

olika variationer) (Larsson, 2005). Att jag kände en viss stress över att inte få ihop tillräckligt många informanter återspeglas i det sätt som jag gjort mitt urval på och jag anser att det framförallt kan beskrivas som ett urval baserat på tillgänglighet (Kvale, 1997).

Enligt Kvale (1997) ligger antalet intervjuer i en intervjustudie vanligtvis mellan fem och tjugofem stycken. Mitt val av antal respondenter grundar sig på dels på detta, att jag inte ville göra färre än fem intervjuer, dels på min uppfattning av vilket antal som skulle ge mig ett tillräckligt underlag för att utföra den analys som jag planerat att göra, samtidigt som det inte skulle ge mig ett alltför stort material att bearbeta. Enligt Kvale (1997), finns det risk för, om materialet är för stort, att tolkningarna av intervjuerna inte blir ingående. Vidare begränsas antalet respondenter av den tid jag haft till mitt förfogande. Det valda antalet respondenter utgår ifrån den bedömning jag gjorde av vad som kändes rimligt att genomföra inom tidsramen som jag haft till mitt förfogande jag har då tagit hänsyn till att intervjuerna ska utföras, transkriberas och analyseras (Kvale, 1997).

4.4.2 Genomförandet

När jag hade kommit i kontakt med socialsekreterare som var intresserade av att bli intervjuade skickade jag ett email till dessa med information om uppsatsens syfte, hur den skulle genomföras samt de etiska riktlinjer som jag utgått ifrån (se bilaga 2). Samtliga intervjuer utfördes mellan den 16 och 20 mars 2009 och hölls på informanternas kontor. I de flesta fall utgjorde kontoren en relativt ostörd miljö, men tre av intervjuerna avbröts av telefonsamtal, vilket blev störande för både informanten och för mig som intervjuare. Alla intervjuer spelades in med diktafon. Intervjuernas längd sträckte sig från 50 till 70 minuter.

I uppsatsen har jag använt mig av halvstrukturerade intervjuer, vilket innebär att jag har utgått från en intervjuguide (se bilaga 1), vilken har innefattat ett antal teman och förslag till frågor men med möjlighet för mig som intervjuare att, under intervjuens gång, förändra frågornas form och ordningsföljd samt att ställa följdfrågor (Kvale, 1997). Några av frågorna har jag sett som centrala och ställt till samtliga informanter. Varje intervjutillfälle inleddes med att jag gav muntlig information om uppsatsens etiska riktlinjer. Vidare ställde jag frågor kring informantens tidigare arbetserfarenhet, hur länge hon/han arbetat inom socialtjänsten samt bad personen beskriva sina nuvarande arbetsuppgifter, detta för att jag skulle få en bild av informanternas arbetserfarenheter och arbetsuppgifter samt för att öppna upp för en mer lättsam stämning. Vidare bad jag informanterna att beskriva något ärende där de mött på en kvinna som utsatts för våld i en nära relation, detta ärende utgjorde i många av fallen något man gick tillbaka till och/eller refererade till under intervjuens gång.

Trots att samma eller liknande frågor ställdes under samtliga intervjuer såg varje intervjutillfälle olika ut. Några av informanterna gav längre och mer utförligare svar än andra. Vid de intervjuer där informanterna gav mer kortfattade svar blev min roll som intervjuare mer framträdande och jag ställde fler följdfrågor, i de fall då informanter gav långa svar och hade lätt att komma bort från ämnet blev min roll att ”styra tillbaka” intervjun till det ursprungliga ämnet. Under intervjuerna försökte jag att lyssna aktivt till det som sades och att

bekräfta informanterna genom att visa, både verbalt och icke-verbalt, att jag följde med i samtalet och förstod vad informanterna sa.

Alla intervjuer spelades in på band och transkriberades till text. Min ansats var att utföra transkriberingen till text i så nära anslutning till varje intervjutillfälle som jag kunde för att ha intervjusituationen så "färsk i minnet" som möjligt när jag gjorde detta. I överföringen från talspråk till skriftspråk gjordes vissa mindre omformuleringar för att få texten att flyta bättre och jag utelämnade enstaka upprepade ord som "liksom" och "va". Att ett eller flera ord har utelämnats i överföringen till text har markerats med tre punkter inom klammer [...] vilket har förekommit om jag inte uppfattat vad intervjupersonen sagt. Pauser och vad jag bedömt som oavslutade meningar har markerats med tre punkter Ord i klammer visar att jag lagt till ett eller flera ord för att förtydliga om det till exempel framstår som oklart i texten vad intervjupersonen syftar till och/eller om intervjupersonen inte har avslutat meningen. Suckar och skratt har markerats i texten och betoningar av ord har markerats genom att texten har kursiverats.

Jag skrev ut intervjuerna i sin helhet, dels för att inte gå miste om viktig information, dels för att undvika att behöva lyssna igenom banden igen, men vid några tillfällen har jag lyssnat om valda delar av vissa intervjuer för att kontrollera de tolkningar jag gjort. Som Kvale (1997, s.153) framhåller är jag medveten om att transkriberingen innebär "en översättning från ett språk till ett annat" och att utskriften bygger på den tolkning som jag har gjort av vad det som sagts.

4.5 Etisk diskussion

Som nämnt ovan informerades informanterna både skriftligt (se bilaga 2) och muntligt om de etiska riktlinjer som jag haft som utgångspunkt i arbetet med uppsatsen. De etiska direktiv som jag utgått från bygger på de fyra forskningsetiska principer – informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet – som Vetenskapsrådet (2009) tagit fram för humanistisk- och samhällsvetenskaplig forskning samt på det resonemang som Kvale (1997) för kring etik. Muntligen informerades informanterna om att deras deltagande var frivilligt och kunde avbrytas under studiens gång, att all information som kunde identifiera dem som personer skulle aidentifieras i uppsatsen, att den information som samlats in genom intervjuerna enbart skulle användas till uppsatsen, att enbart jag som undersökare skulle lyssna på banden och att dessa skulle raderas när uppsatsen var klar. Vidare informerade jag om att en godkänd c-uppsats blir en offentlig handling och kommer att finnas tillgänglig via universitetets hemsida.

Av etiska skäl har jag valt att inte ange informanternas ålder eller tidigare arbetserfarenhet. Hur många av informanternas som är kvinnor respektive män har angetts samt hur länge de arbetat som socialsekreterare för att ge en allmän bild av informanterna. I resultatredovisningen har informanterna tilldelats fiktiva namn.

I början av en undersökning bör man som forskare, enligt Kvale (1997), fråga sig vad *fördelarna* med en undersökning är och hur den kan bidra till att förbättra människans situation. Min förhoppning är att denna undersökning kan bidra till att synliggöra socialtjänstens arbete med våldsutsatta kvinnor; hur det stöd som socialtjänsten erbjuder våldsutsatta kvinnor ser ut och vad ett sådant stöd grundar sig på. Undersökningen kan vara till fördel dels för socialsekreterare som möter våldsutsatta kvinnor genom att de erbjuds en möjlighet att reflektera kring och att sätta ord på vad det är man gör i sitt arbete, dels våldsutsatta kvinnors situation då undersökningen förhoppningsvis kommer att kunna lyfta vad som skulle kunna förbättras, om eventuella brister uppdagas, när det gäller socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor. Som Kvale (1997) uppmärksammar bör man som forskare även reflektera kring vilka *konsekvenser* en undersökning kan få för respondenterna och den grupp de representerar. I denna undersökning är respondenterna socialsekreterare och en kritisk ansatts skulle kunna peka ut denna grupp på ett negativt sätt, exempelvis om det skulle visa att deras arbete styrs av fördomar och inte utifrån teorier. Men, om så vore fallet anser jag att detta bör uppdagas då det skulle tyda på att socialtjänsten brister i sitt arbete. Utifrån detta resonemang menar jag fördelarna med undersökningen väger tyngre än eventuella konsekvenser.

4.6 Analysmetod

För att analysera det insamlade materialet, litteraturen så väl som intervjuerna, har jag utgått från ett hermeneutiskt synsätt. Enligt Kvale (1997, s. 49) är den hermeneutiska tolkningens syfte ”att vinna en giltig och gemensam förståelse av en texts mening”. Som Kvale (1997, s. 49) framhåller så har hermeneutiken vid en forskningsintervju både relevans när det gäller ”att kasta ljus över den dialog som skapar de intervjutexter som ska tolkas och sedan genom att klarlägga den process där intervjutexterna tolkas”. Utifrån en hermeneutisk förståelse sker tolkning av en text genom en process som benämns som den ”hermeneutiska cirkeln”, vilket innebär, enligt Magdalene Thomassen (2007, s.185), att ”vi föregriper en mening hos texten utifrån den förståelse vi redan har, och denna förståelse förändras i mötet med texten”. På så vis utvecklas och djupnar förståelsen genom en ständig växling mellan att se till delarna och helheten av det aktuella materialet (Thomassen, 2007). Som Thomassen (2007) och Larsson (2005) uppmärksammar har forskarens förförståelse en stor betydelse i användningen av det hermeneutiska synsättet och ses som nödvändig för att en tolkning av ett ämne ska kunna ta vid. Utifrån den förförståelse som jag hade kring ämnet innan jag påbörjade intervjuarbetet, dels genom ideellt arbete men även från studier, dök frågor och funderingar upp kring det valda ämnet; socialsekreterares föreställningar kring mäns våld mot kvinnor i nära relationer. Genom att ta del av den litteratur som kom att utgöra uppsatsens kapitel om tidigare forskning och teori fördjupades min förståelse samtidigt som nya frågor och funderingar väcktes. Under intervjuerna tyckte jag mig få svar på en del av mina funderingar men upplevde att denna förståelse i sin tur fördjupades när jag analyserade det insamlade materialet med hjälp av litteratur och utvalda teorier.

Resultatredovisningen i uppsatsen bygger på tre teman: *om förklaringar till våldet, om kvinnan* och *om stöd och hjälp*, dessa teman har sedan ytterligare delats upp med hjälp av

underrubriker. För att komma fram till dessa teman läste jag igenom intervjutexterna i sin helhet. När dessa teman urskiljts, gick jag igenom intervjutexterna ett flertal gånger och markerade med färgpennor det jag tyckte föll in under respektive tema, detta för att få en tydlig bild över materialet och för att upptäcka mönster. Vidare har jag valt att redovisa resultaten genom att sammanfatta dem och att lyfta fram utvalda intervjuцитat, för att sedan, under varje tema göra en analytisk reflektion med hjälp av teoretiska ansatser och begrepp (Kvale, 1997). Resultat och analys sammanfattas sedan i uppsatsens sista kapitel: sammanfattning och slutdiskussion.

För att utföra själva analysen använde jag mig av den analysmetod som Kvale (1997) benämner som ad hoc, vilket innebär att man fritt använder sig av olika metoder för att utföra analysen och att det inte finns någon standardmetod som man utgår ifrån. I analysen sökte jag efter olika mönster och teman för att få en bild av vad som var typiskt och vad som var avvikande i informanternas resonemang. Till viss del anser jag att jag utförde det som Kvale (1997) beskriver som meningskoncentrering då jag, efter att ha gått igenom texten i sin helhet, valde ut centrala teman och sedan formulerade om informanternas resonemang till mer koncentrerade meningar så att de passade in under respektive tema. Men, jag använde mig även av andra metoder för att analysera materialet. Exempelvis räknade jag vissa av informanternas uttalande för att få en bild av vad som kunde ses som typiska resonemang och inte.

För att analysera materialet använde jag mig av en abduktiv strategi, vilket innebär en kombination av en induktiv och deduktiv strategi, det vill säga; att växla mellan att låta begrepp och teori växa fram ur datamaterialet och att låta teoretiska perspektiv styra vad som relevant att fokusera på (Larsson, 2005). Inför intervjuerna hade jag läst tidigare forskning kring ämnet och tagit fram olika teoretiska perspektiv som jag hade för avsikt att använda i analysen av intervjuerna. Då det under intervjuerna framkom diskussioner eller förklaringsmodeller som jag inte tagit med, fick jag komplettera teorikapitlet med dessa.

4.7 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

Som Stig Elofsson (2005) lyfter fram så handlar en undersöknings reliabilitet om resultatens pålitlighet. Inom den kvalitativa forskningen finns svårigheter med att bedöma reliabiliteten då resultaten, till skillnad från en kvantitativ undersökning, inte utgör en mätning av något (Larsson, 2005). Kvale (1997, s. 213) framhåller att reliabilitet hör till ”forskningsresultatens konsistens” och menar att en undersöknings reliabilitet kan påverkas av forskarens handlingssätt under intervjun och de frågor som ställs. I de halvstrukturerade intervjuer som gjorts för denna uppsats har jag utgått från intervjuformulär bestående av tre olika teman. Även om inte exakta samma frågor ställts vid samtliga intervjuer så har alla intervjuer fokuserat på dessa tre teman. Vissa av frågorna i intervjuguiden har jag sett som centrala och dessa har därför ställts vid varje intervju. Under varje tema har jag ställt flera frågor som liknar varandra, vilket kan ses som ett sätt som man som intervjuare kan undersöka konsistensen i de svar som informanterna ger (Larsson, 2005). Under intervjuerna har jag

även, vid tillfälle, strävat efter att ställa kritiska, ledande och uppföljande frågor, vilket enligt Kvale (1997) kan ses som sätt att, dels undvika feltolkningar av det som informanten säger men även att öka och pröva tillförlitligheten i informanternas uttalanden. Då jag har varit ensam om att transkribera de inspelade intervjuerna till text har jag inte haft möjlighet att ”kolla av” eller jämföra den tolkning jag gjort, när texten förts över från talspråk till skriftspråk, med någon annan. Jag har däremot gått tillbaka till vissa delar av intervjuerna och lyssnat om dessa när jag gjort analysen för kontrollera den tolkning jag gjorde vid transkriberingen (Larsson, 2005).

Validitet är ett begrepp som ser till riktighet och tillförlitlighet och som, enligt Kvale (1997, s. 215), handlar om att en metod verkligen ”undersöker vad den är avsedd att undersöka”. Enligt Kvale (1997, s. 213) är validering inte något som enbart utförs i slutet av en process, utan är ”en kvalitetskontroll som genomförs under kunskapsproduktionens samtliga stadier”. Ett av de stadier som Kvale (1997, s. 214) lyfter fram är intervjustadiet och där gäller validiteten ”tillförlitligheten hos intervjupersonens rapporter och kvaliteten hos själva intervjuandet, i vilket bör ingå att ifrågasätta meningen i det som sägs”. I denna uppsats har syftet varit att analysera socialsekreterares föreställningar kring mäns våld mot kvinnor i nära relationer och jag menar att jag undersökt detta i den mån det varit möjligt. Jag kan bara utgå ifrån att informanternas utsagor bygger på de uppfattningar som de har. Samtidigt är jag medveten om att deras uttalanden, vad de har sagt, hur det har sagts och vad som inte har sagts, har påverkats av själva intervjusituationen och/eller av mig som intervjuare, till exempel av hur jag har uttryckt mig och vilka följdfrågor jag ställt.

I uppsatsen har jag bland annat redogjort för min förförståelse kring ämnet, hur jag gjort mitt urval, hur intervjuerna har genomförts, vilka teman och frågor som varit centralt under intervjuerna och hur jag gått tillväga när jag analyserat och tolkat materialet. Min förhoppning är att, genom att öppet och tydligt redogöra för *vad* jag har gjort och *hur* jag gjort detta, öka uppsatsens validitet och reliabilitet (Larsson, 2005).

Som Kvale (1997, s. 260) uppmärksammar, är ”sökandet efter generaliserbarhet” något som präglat samhällsvetenskaperna genom tiderna. Detta sökande efter generaliserbara resultat har även, enligt Kvale (1997) innefattat kravet på att en undersökning måste bygga på ett stort antal personer för att dess resultat ska anses vara generaliserbart. Möjligheten att generalisera resultat av kvalitativ forskning ses därför som begränsad eller inte möjlig då man ofta utgår från små och icke-slumpmässiga urval och det blir därför svårt se resultatens som applicerbara på andra situationer eller personer (Larsson, 2005). Som Kvale (1997) uppmärksammar finns det möjligheter att utöver statistiska generaliseringar generalisera kvalitativa resultat. En av de former av generalisering som Kvale (1997) beskriver är analytisk generalisering, vilket innebär en bedömning om resultaten från en undersökning kan vara vägledande för vad som kan ske i en annan situation. Resultatet i denna uppsats är baserad på intervjuer med sex personer, vilket innebär att det utifrån detta resultat inte går att göra någon statistisk generalisering. Det är högst troligt att resultaten skulle sett annorlunda ut om en annan undersökare utfört studien eller/och om sex andra socialsekreterare intervjuats. Men, utifrån den analytiska generalisering som Kvale (1997) lyfter fram kan man hävda att

resultaten kan visa hur det skulle kunna se ut i en liknande situation, utan att för den sakens skull bestämt hävda att det är så det kommer att vara.

4.8 Metodkritik

Inför intervjuerna gjorde jag ingen testintervju för att pröva den intervjuguide som jag satt samman. Att jag inte hade "testat" intervjuguiden blev tydligt under den första intervjun då informanten inte med en gång förstod vissa av frågorna, vilket gjorde att jag fick omformulera dessa. Jag kände även att några av frågorna blev alltför "stora" och på så sätt svåra för informanten att svara på. Jag försökte korrigera detta i de övriga intervjuerna, vilket innebar att mina frågor förbättrades och blev tydligare. Vidare är jag medveten om att jag som intervjuare blev bättre och säkrare i min roll som undersökare ju fler intervjuer jag gjorde. Detta påverkade givetvis kvaliteten på intervjuerna.

Jag anser även att det är en brist att jag inte gav informanterna möjlighet att, innan uppsatsen var färdigställd, läsa igenom och kommentera de utskrivna intervjuerna. För min del var det en fråga om tidsbrist och prioriteringar.

Vidare har jag reflekterat kring om jag i urvalet borde ha fokuserat på socialsekreterare verksamma inom samma enhet, exempelvis vuxenenhet. Som så urvalet av informanter gjordes hade informanterna olika fokus i mötet med klienterna, vilket innebar att vissa av intervjuerna så väldigt olika ut. Om samtliga informanter haft samma utgångspunkt och fokus är det troligt att resultatet kring hjälp och stöd hade blivit tydligare.

5. RESULTAT OCH ANALYS

I detta kapitel presenteras en sammanfattning och analys av de resultat som framkommit i materialet. Resultat och analys kommer att presenteras utifrån tre teman: om förklaringar till våldet, om kvinnan och om stöd och hjälp. Under varje tema presenteras resultaten, vilket efterföljs av analyserande reflektioner. Kapitlet inleds med en kort presentation av informanterna.

5.1 Presentation av informanterna

Informanterna består av sex socialsekreterare som arbetar på fyra olika socialkontor inom en kommun. Socialsekreterarna arbetar vid följande enheter inom socialtjänsten: vuxenheten, barn och familj, mottagningsgrupp, ekonomiskt bistånd och barn och ungdom. Informanternas arbetserfarenhet som socialsekreterare sträcker sig från tre till tjugo år. Några av informanterna har annan arbetserfarenhet inom socialt arbete utöver socialtjänsten, men inte alla. Informanterna består av fyra kvinnor och två män och i resultatredovisningen hänvisas de till utifrån de fiktiva namn de tilldelats: Lena, Sofia, Maria, Jenny, Per och Anders.

Hur informanterna upplever förekomsten av mäns våld mot kvinnor skiljer sig åt: några upplever det som ett relativt vanligt problem, andra som förekommande men inte som det mest vanliga problemet som de möter på. Samtliga informanter upplever att den kunskap de har om mäns våld mot kvinnor bygger på erfarenheter som de fått genom sitt arbete; genom observationer de gjort och situationer de mött på i sitt yrke som socialsekreterare. För några är den egna erfarenheten den kunskapskälla de framhåller, medan andra även framhåller medias nyhetsrapporteringar, utbildning och samhällsdebatten som grund för den kunskap de har kring mäns våld mot kvinnor.

5.2 Om förklaringar till våldet

5.2.1 Mannens egenskaper och barndom

Samtliga informanter tar upp egenskaper hos den våldsutövande mannen eller dennes barndom som en förklaring, eller del av en förklaring, till mäns våld mot kvinnor. De egenskaper hos våldsutövande män som lyfts fram av intervjupersonerna är bland annat bristande empati, personlighetsstörning, svårigheter med aggressivitet och ilska samt svårigheter med att kommunicera. Den bild som framkommer utifrån informanternas resonemang är att det inte är vilken man som helst som utövar våld i en nära relation, snarare framstår män som använder våld som avvikande från andra män. Detta resonemang får exemplifieras genom en av informanterna då denne framhåller följande:

”det är den här mannen som har ett problem och han kommer nog ha det problemet i alla sina förhållanden, så det är just där som problemet ligger: hos mannen. Tack och lov så har inte de flesta männen det här problemet och därför blir det inte någon misshandel i de förhållandena”. /Jenny

De flesta informanter lyfter även fram mannens uppväxt som möjlig bakomliggande faktor till varför män använder våld i nära relationer. Vad som bland annat tas upp är att mannen kan ha påverkats av hur han blivit bemött som barn och att han inte fått lära sig att respektera andra. Att våld är ett beteende som man lärt sig som barn genom att själv ha blivit utsatt eller att ha sett andra utsättas tas upp av några av informanterna. Socialsekreteraren Sofias uttalande får illustrera detta:

”.. jag tänker att har du haft en familj där vi säger att mamman har blivit väldigt kontrollerad och utsatt för våld av pappan så kanske det är lätt att förvärva det vidare”. /Sofia

En annan informant framhåller sin åsikt på följande sätt:

”det kan ju finnas män som blivit slagna som barn och varit utsatta och som levt utsatta liv som inte vet hur man ska vara och de kan ju ha varit uppväxta med att man ska slå den man tycker om, man har sett sin pappa göra det och då är det ok”. /Lena

Genom att lyfta fram egenskaper hos män som använder våld samt genom att förklara deras beteende utifrån deras uppväxt, ser man till gärningsmannen som individ för att förklara våldet.

5.2.2 Makt och maktlöshet

Ett annat resonemang som förekommer hos flera av informanterna är att mannens användande av våld kan förstås som ett uttryck för hans maktlöshet och frustration. Enligt ett sådant perspektiv kan våld ses som ett medel för att återfå eller uppnå makt. En av intervjupersonerna framhåller att män som upplever att deras identitet hotas kan ta till våld:

”.. jag tror att många män kan känna sig hotade av att leva ihop med kvinnor som på något sätt är självständigare, starkare och har en egen vilja, det kan nog vara ett hot mot deras egen identitet”. /Anders

Vad som bland annat beskrivs av några av informanterna är att män kan ta till våld då de känner sig trängda, vilket en av informanterna uttrycker på följande sätt:

”... han kanske känner sig frustrerad över någonting eller trängd och slår av den anledningen och väljer att ta till fysiskt våld istället för att backa ur, gå därifrån ...”. /Per

Några av informanter resonerar även kring maktlöshet och makt i relation till invandarmäns situationer som en förklaring till varför våld förekommer. Några av informanterna hänvisar

till invandarmäns förändrade positioner i familjen som bakomliggande orsaker till våld. En informant uttrycker detta på följande sätt:

"... ibland kan det vara så att de kommer ifrån en kultur där mannen har varit överordnad kvinnan och så har det blivit ombytta roller så att hon har kommit längre, lärt sig språket fortare, är ute och jobbar [...] han kanske fortfarande är kvar hemma [...] och att han har tappat sin naturliga plats utifrån hur det var en gång i tiden när de bodde i hemlandet". /Per

Även en annan intervjupersons resonemang får exemplifiera denna bild av invandarmäns förlorade maktpositioner som en förklaring till våld:

"alltså, han är ingenting här i Sverige och då så använder man det sättet som man vet för att bestämma över någon". /Lena

Den bild som framstår utifrån ett flertal av informanternas resonemang är att mannens våld kan orsakas av att mannen upplever känslor av maktlöshet och att våldet blir ett sätt för honom att återfå makt.

5.2.3 Ett relationsproblem

Några av informanterna ger en bild av våldet som något som orsakas av, eller är en del av, en konflikt eller bråk mellan kvinnan och mannen. En av informanterna, som även använder begreppet "relationsproblem" i anknytning till våldet, får exemplifiera ett sådant resonemang då denne framhåller följande om våldet:

"... jag kan nog säga att det är familjeproblem som de inte kan hantera och så vet dom inte vart de ska göra av det. Andra kanske vänder sig till andra för att få hjälp medans dom kanske försöker lösa det hemma och så klarar de inte av det". /Lena

Den bild som några av informanterna således ger av våldet är att både kvinnan och mannen är delaktiga i situationen. Ett sådant resonemang kan även illustreras av en annan informants yttrande om våldet:

"det är viktigt att se att de här sakerna handlar ju oftast om att det är konflikter mellan två personer, där kvinnan kanske använder sin metod för att pressa på, mannen använder sin metod och mannens metod är ofta mer märkbar då, genom att den ger yttre skador..". /Anders

Några av informanterna som fört fram ovanstående resonemang framhåller även att våld i nära relationer även kan innefatta att kvinnor utsätter män för våld. En informant uttrycker detta på följande sätt:

".. jag tror även att kvinnor använder våld fast det är mer subtilt... ". /Anders

Även en annan informant ger uttryck för detta:

".. att en kvinna utövar våld mot sin man är något som vi ser blir vanligare och vanligare, men det finns ett tabu där och går männen och anmäler detta så blir de inte tagna på allvar, så det är ett växande problem som vi ser..." /Sofia

Utifrån ett sådant resonemang framstår det som att både mannen och kvinnan kan vara lika utsättande mot varandra och att det inte enbart behöver vara att mannen utsätter kvinnan för våld.

5.2.4 Maktstrukturer

Några av informanterna lyfter även fram maktstrukturer i samhället som del i en bakomliggande orsak till mäns våld mot kvinnor. Socialsekreteraren Maria resonerar på följande sätt kring bakomliggande orsaker till våld:

"Det är ju en fråga om makt och strukturer i samhället tänker jag. Det är ju ett ojämnt maktförhållande, makten är inte jämnt fördelad när någon kan förgripa sig på någon annan människa på det viset [...]" /Maria

Utifrån ett sådant resonemang framstår makstrukturer i samhället som bakomliggande orsaker till våldet. De informanter som hänvisar till samhällsstrukturer framhåller att de ser detta som en del av en förklaring till våldet och inte att våldet enbart kan förklaras genom ett strukturellt perspektiv.

5.2.5 Analytiska reflektioner

Då samtliga informanter refererar till den våldsutövande mannens egenskaper och/eller uppväxt konstrueras en bild av att våldet kan förklaras eller förstås genom att man ser till mannen som utfört det. Detta resonemang söker förståelse till våldet på individnivå och kan kopplas till en individriktad förklaringsmodell, ett perspektiv där orsakerna till mäns våld bland annat söks i männens personligheter eller barndom (Jasinski, 2001).

En annan bild som framkommer utifrån några av informanternas resonemang är att våldet framställs som en del av, eller resultatet av, en konflikt eller ett bråk mellan kvinnan och mannen. Ett sådant resonemang kan ses som att inta ett systemteoretiskt perspektiv, utifrån vilket våldet beskrivs som en konflikt mellan kvinnan och mannen, där dessa framställs som två jämbördiga parter (Mellberg, 2004). Då, utifrån ett systemteoretiskt perspektiv, både kvinnan och mannen framställs som delaktiga och jämbördiga i våldet ger ett sådant synsätt en könsneutral förståelse av våldet, då det osynliggör att ett kön utsätter ett annat (Kåhl, 1995). Ett annat resonemang som förs fram av några av informanterna är att det inte bara är män som utsätter kvinnor utan även kvinnor som utsätter män för våld. Ett sådant resonemang är inte att förringa, vad som kan lyftas fram är att i detta sammanhang framstår en sådan jämförelse som ett resonemang där man inte reflekterat kring den strukturella maktanalys som det feministiska perspektivet lyfter fram. Utifrån ett feministiskt perspektiv framhåller man att

mäns våld mot kvinnor möjliggörs genom de strukturer i samhället som ger män en överordnad position och kvinnor en underordnad sådan (Holmberg & Enander, 2004).

Vidare konstrueras, utifrån informanternas resonemang, en bild där mäns maktlöshet framstår som en bakomliggande orsak till varför män använder våld. Detta är ett resonemang som kan kopplas till ett vanmaktsperspektiv (Mellberg, 2004). Som Mellberg (2004) framhåller kan våld utifrån ett sådant perspektiv ses som ett medel för mannen att återta en förlorad maktposition. Att män använder våld för att de känner sig maktlösa och ser våldet som ett sätt att återfå makt innefattar, som Isdal (2001) lyfter fram, en föreställning om att mannens maktlöshet orsakas av någon annan, människa eller situation, som får honom att känna sig maktlös. Detta innebär att en sådan förståelse av våldet ansvarsbefriar mannen från våldet då det är någon annan (kvinnan) som får honom att använda våld. Vidare konstrueras, utifrån ett sådant perspektiv, en mans upplevelse av makt och maktlöshet samt behov av att befinna sig i en maktposition som något naturligt (Steen, 2003). Vidare framstår det i några av informanternas resonemang som att den maktlöshet som "svenska" män känner skiljer sig från "utländska" mäns upplevelse av maktlöshet och behov av makt. Ett sådant perspektiv, att förklara mäns våld utifrån deras kultur, kan ses som en kulturell förklaringsmodell där kulturen används för att förklara våldet och skiljer det från "annat" våld (Steen, 2003). Som Steen (2003) framhåller ger en kulturell förklaringsmodell en bild av att "utländska" kvinnor och män är annorlunda och avviker från det "svenska" som framställs som det "normala" och därmed upprätthålls en uppdelning mellan "vi" och "dom".

Sammanfattningsvis framstår en bild av att socialsekreterarna använder sig av flera olika teoretiska förklaringsmodeller för att konstruera sin förståelse av mäns våld mot kvinnor. De förklaringar till mäns våld mot kvinnor som informanterna tar upp kan placeras inom ett antal olika förklaringsmodeller så som: individinriktade perspektiv, vanmaktsperspektiv, kulturellt perspektiv, systemteoretiskt perspektiv och ekologiskt perspektiv. Det ekologiska perspektivet, vilket bland annat Socialstyrelsen (2003) utgår ifrån i sitt utbildningsmaterial för socialtjänstens personal, ser till flera olika samverkande faktorer på strukturell nivå, samhällsnivå, relationsnivå och individnivå för att förklara mäns våld mot kvinnor (Larsson, 2003). I det insamlade materialet ser enbart några få informanter till faktorer på samtliga av de nivåer som uppmärksammas i det ekologiska perspektivet.

Vad som är gemensamt för informanterna är att samtliga tar upp mannens egenskaper och/eller uppväxt som en förklaring, eller del av förklaring till mäns våld mot kvinnor. Den bild som ett individinriktat perspektiv ger är att våldsutövande män avviker från andra män genom de egenskaper de har eller det sociala arv de bär på (Jasinski, 2001). Att den våldsutövande mannen avviker från andra män kan ses som genomgående i samtliga informanternas resonemang och således som ett gemensamt antagande bland dessa. Den bild som konstrueras är att det inte är vilken man som helst som använder våld mot kvinnor, utan vissa, avvikande, män.

5.3 Om kvinnan

5.3.1 Vilken kvinna som helst

Bland informanternas resonemang förekommer olika föreställningar kring den våldsutsatta kvinnan och hennes situation. Vad som bland annat lyfts fram är att vissa kvinnor ses som mer utsatta än andra och framställs som att löpa större risk för att bli utsatta för våld i en nära relation än andra kvinnor. De kvinnor som lyfts fram är bland annat kvinnor med missbruksproblematik samt kvinnor med invandrarbakgrund som inte har integrerats i samhället. Trots att vissa "riskfaktorer" nämns framhåller de flesta informanter att våld i en nära relation är något som kan drabba alla kvinnor. Detta resonemang får exemplifieras av en informants uttalande:

"jag tror att det är en vanlig fördom att det är en väldigt svag kvinna som blir utsatt för våld, som kanske inte har så stark självkänsla, inte blir bekräftad. Men jag måste säga att alla de där fördomarna, ja, man får en knäpp på näsan om man tänker så. För de jag har träffat, det är allt från högutbildade kvinnor med jätte stora förutsättningar till kuvade kvinnor. Så det finns hela spannet." /Sofia

Även en annan informant lyfter fram att våldet är något som kan drabba vilken kvinna som helst:

"... jag tror att alla kvinnor kan bli utsatta för våld i en relation. Sen är ju det motsägelsefullt för jag säger ju själv att jag inte tror att jag själv skulle bli det. Men, jag tror att det finns i alla samhällsklasser. Sen träffar jag ju bara en sort, om man säger så, men det beror ju på att jag har jobbat i segregerade områden och där träffar jag ju inte så många svenskar. Och då blir det ju som om att det bara är utländska kvinnor, men så är det ju inte, det vet jag ju att det inte är, det är ju lika många svenska kvinnor som blir utsatta. Jag tror det är alla sorter". /Lena

Socialsekreteraren Lena framhåller att våld i en nära relation kan drabba alla kvinnor, men har även svårt att se att hon själv skulle kunna bli utsatt vilket, som informanten själv framhåller, framstår som motsägelsefullt. Lena är ensam bland de kvinnliga informanterna om att uppmärksamma att antagandet att alla kvinnor kan bli utsatta för våld i en relation även inkluderar dem själva. Vidare utgår denna informant ifrån att alla kvinnor kan drabbas, även om detta inte är något som bekräftats genom de kvinnor som informanten mött i sitt arbete. En informant som i sitt resonemang inte framhävt att det är vilken kvinna som helst som kan bli "den våldsutsatta kvinnan", resonerar kring den bild som finns att kvinnor som blivit misshandlade ofta söker sig till andra relationer där de också blir utsatta för våld:

"Jag vet inte om det är så, men det här som man hört ibland att en misshandlad kvinna hon byter relation och söker sig oftare än andra till en ny man som ofta utövar våld och så." /Per

Detta är ett resonemang som informanten själv ställer sig frågande till om det stämmer, men samtidigt något som denne väljer att lyfta fram i en diskussion kring vilka kvinnor som utsätts för våld. Ett sådant resonemang, att vissa kvinnor går från en misshandelsrelation till en

annan, kan ses som ett resonemang där man utgår ifrån att kvinnor som utsätts för våld har vissa egenskaper som gör att de blir utsatta för våld.

5.3.2 Kvinnan bryts ned

Utifrån de flesta informanternas resonemang framstår en bild av att våldet innebär en process där kvinnan på olika sätt "bryts ned". Vad som bland annat lyfts fram av informanterna är att detta innebär att kvinnan utsätts för mannens kontroll och isolering samt växlingar mellan ömhet och våld och att detta gör att hennes självförtroende bryts ned, att hon internaliserar mannens bild av våldet och på så sätt skuldbelägger sig själv för det. En av informanterna refererar till denna process som en beskrivning som ofta används av kvinnojourspersonal och resonerar på följande sätt om detta:

"Jag tänker på den här beskrivningen som de [kvinnojourspersonal] som jobbar med detta gör; att livsutrymmet krymper, att man anpassar sig, det låter inte konstigt för mig, jag tror att det är precis så det fungerar, vilket gör då att man från början tänker att den här personen skulle nog aldrig hamna i det här, men nu gjorde den det. Att våldet kan bryta ned människor så, det vet man ju. Så det sättet att förklara hur man kan hamna i det känns inte märklig överhuvudtaget. Att det kanske inte är så tydligt från början heller, det kan vara bra, någon som man tyckte om från början och trivdes med och så."/> /Maria

En annan informant för ett liknande resonemang kring hur kvinnan bryts ned och framhåller följande:

".. att man har varit med om detta så länge, så man till slut är så körd i botten att man har ingen självkänsla, man har ingen självaktning kvar, man ser inte ut [...] alltså, man har blivit så nedtryckt att man bara finner sig i situationen. [...]... det handlar om någon slags tortyr mitt i allt det här, där man bryter ned ett självförtroende och en självkänsla..." /Sofia

Utifrån detta resonemang framstår våldet som en process i vilken kvinnan bryts ned genom att bland annat hennes självförtroende påverkas.

5.3.3 Kvinnors uppbrott: en process

Samtliga informanter framhåller att kvinnan ofta utsätts för våld under en längre tid innan hon söker hjälp. Att kvinnan vänder sig till socialtjänsten för att få hjälp framstår som slutstadiet av en "process" som kvinnan genomgår. En av informanterna beskriver en våldsutsatt kvinnas situation när hon vänt sig till socialtjänsten för att få hjälp på följande sätt:

"jag tänker att det här är en kvinna som har tänkt igenom det här väldigt, väldigt länge och väldigt, väldigt många gånger [...]. En kvinna som tillslut har tagit steget

och det är ju det största steget hon någonsin har tagit. Och en kvinna som inte alls är övertygad om att det hon gör är rätt ... ”. /Sofia

En annan informant som framhåller att våldet ofta pågår under lång tid, betonar att när kvinnan väl kommer till en vändpunkt kan ett beslut komma snabbt:

”... även om våldet har hållit på i åratal så när beslutet kommer så verkar det som att det kommer väldigt snabbt. Det kan vara att kvinnan fått ett löfte för en månad sedan och att det är det 15e löftet hon får, men när han nu smäller till den 16e gången då har hon förstått att: nej, han ändrar sig inte”. /Anders

Vidare lyfter flera av informanterna fram att en vanlig del av denna uppbrottsprocess är att kvinnan ofta lämnar mannen för att sedan gå tillbaka till honom en eller flera gånger innan hon slutligen bryter upp. En av informanternas resonemang får illustrerar detta:

”det som oftast är, är ju att man är med om att de kommer och går. Man försöker hjälpa dem, men så ångrar de sig och ska tillbaka och sen kanske de kommer tillbaka någon gång igen. Det är ofta det händer så, att de inte riktigt kan ta steget med en gång [...]. Det är en process och det är skitfrustrerande för en själv, men man måste ändå förstå att det är en process och att man inte kan tvinga fram det”. /Lena

En av informanterna ifrågasätter denna bild, att kvinnor ofta går tillbaka till mannen, samt antagandet att alla kvinnor stannar kvar i en våldsamt relation under en längre tid innan de bryter upp och uttrycker detta på följande sätt:

”Ofta är det väl en process, om att komma fram till det beslutet att lämna [...]. Men det vanligaste är inte att man går tillbaka, tror i alla fall inte jag, som jag har hört. Ibland blir det ju saker som sägs och så blir det som en sanning fast man inte vet om det är det. Men så har jag hört, att det vanligaste egentligen är att kvinnorna lämnar, men de som inte gör det, där är det en lång process, men det är ganska vanligt också att man gå efter första slaget, om man säger så. [...]. När jag hörde det så kändes det som att: det är väl så det måste vara, jag menar, det kan ju inte vara så att alla kvinnor som blir slagna sen stannar kvar”. /Maria

Även om denna informant framhåller att vissa kvinnors uppbrott kan förstås utifrån att de ses som en process, framhåller informanten att detta är ett antagande som måste ifrågasättas och inte ses som gällande för alla situationer och för alla kvinnor. Vidare är detta ett resonemang som uppmärksammar att det finns vissa antaganden som blivit accepterade som ”sanningar” kring våldsutsatta kvinnor.

5.3.4 Att inte vilja bli sedd som ”den misshandlade kvinnan”

Något som även lyfts fram av flera av informanter som något som kan ha en ”kvarhållande effekt” på kvinnan och som kan fördröja hennes uppbrott från mannen är en ovilja att bli sedd som ”en misshandlad kvinna”. Enligt informanternas resonemang innefattar bilden av ”den misshandlade kvinnan” en svag person. En av informanterna uttrycker detta på följande sätt:

"... kanske man är rädd för vad omgivningen ska tycka, det är nog inte många som vill erkänna att de har varit utsatta... ja, det kanske kan vara lite pinsamt att, ja, som att säga att: jag har varit en svag person som har fallit för den här mannen..."

/Jenny

Detta är även något som tas upp av socialsekreteraren Lena som framhåller att det finns ett tabu kring att säga att man blivit misshandlad. Denna informant framhåller att en kvinna som säger att hon blivit utsatt för våld risker att bli ifrågasatt varför hon inte lämnat mannen tidigare, eller att hon borde ha förstått och så vidare. Även socialsekreteraren Maria framhåller att detta är något som kan påverka kvinnors uppbrott och säger att *"det finns en skam i att bli slagen"* och att kvinnor därför inte vill berätta om det.

5.3.5 Ett idealiskt offer?

Med utgångspunkt i Christies (2001) beskrivning av "det idealiska offret" förs, bland några av informanterna, ett resonemang där vissa kvinnor framställs mer som "idealiska offer" än andra. En av intervjupersonerna ger uttryck för detta i en beskrivning av en av de våldsutsatta kvinnorna som denne socialsekreterare mött på:

"... hon är en väldigt snäll tjej, hon är ganska blyg och så. Så, jag kan inte tänka mig att hon gjort någonting alls för att provocera fram något våld, ingenting alls..."/Jenny

Denna informant uttrycker vad som kan tolkas som en förvåning över att denna kvinna utsatts för våld. Även socialsekreteraren Per ger uttryck för ett liknande resonemang och framhåller:

"... där var ju kvinnan dessutom så här att hon kanske backade tillbaka och var snäll och tillgiven och tillmötesgående och så, men det blev ändå så att han tog till våld".
/Per

Vad informanternas resonemang kan ses som att ge uttryck för, är att det är mer förvånande att kvinnor som är inte är provocerande utan "snälla", "blyga" och "tillgivna" blir utsatta för våld än att "provocerande" kvinnor blir det. På så sätt framställs vissa kvinnor som mer "idealiska offer" än andra. Vidare i resonemanget lyfter socialsekreteraren Jenny även fram att om en kvinna varit provocerande är detta inget som berättigar våldet. Ett annat resonemang som denna informant tar upp är att många av de kvinnor som hon har mött har gift sig med män de inte känt under så lång tid, i vad som framstår som arrangerade äktenskap, vilket informanten framhåller som något *"som kanske inte är så himla smart"*. Att gifta sig med någon som man knappt känner kan förstås som något som kan påverka kvinnans status som oskyldigt offer.

5.3.6 Analytiska reflektioner

Utifrån de resonemang som socialsekreterarna för konstrueras bland annat en bild av att den våldsutsatta kvinnan kan vara vilken kvinna som helst. Denna bild motsvarar den feministiska föreställningen att det enbart är en gradskillnad mellan kvinnor som lever i våldsamma relationer och i "vanliga" relationer och att alla kvinnor ses som potentiella våldsoffer (Steen, 2003). Att alla kvinnor kan bli offer för mäns våld är ett antagande som görs av de flesta informanterna och kan uppfattas som en vedertagen "sanning" bland dessa, även om detta inte är något som bekräftas genom de kvinnor som informanterna möter i sitt arbete. Att som kvinna reflektera kring att ett sådant antagande även innefattar en själv kan innebära svårigheter, vilket en av informanterna uppmärksammar. Att se sig själv som tänkbart våldsoffer suddar ut gränsen mellan "vi" och "dom", där "vi" är den som hjälper och "dom" är de som är i behov av hjälpen.

Vad som även är framträdande i intervjupersonernas resonemang är att våldet konstrueras som en "process" genom vilken kvinnan "bryts ned". De flesta intervjupersonerna refererar till denna process, vilken kan ses som att motsvara den normaliseringsprocessen som Lundgren (2004) beskriver och som utgår från ett feministiskt perspektiv. Som nämnt ovan framhåller de flesta av informanterna att alla kvinnor kan utsättas för våld, vilket motsäger den bild som har lyfts fram inom det individinriktade perspektivet att det enbart är vissa kvinnor som blir utsatta för våld och att dessa kvinnor ofta är kvinnor med dålig självkänsla (Cullberg, 2003). Utifrån informanternas resonemang skapas istället en bild av att alla kvinnor kan bli en våldsutsatt kvinna och att dåligt självförtroende eller självkänsla är något som kvinnan *får* i den process som våldet innebär, att det är en del av den "nedbrytning" som kvinnan genomgår. Kritik mot normaliseringsprocessen framhåller bland annat att denna förklaringsmodell framställer en våldsutsatt kvinna som ett svagt, passivt och viljelöst offer, vars strategi mot våldet är att anpassa sig istället för att göra motstånd (Andersson & Lundberg, 2001, Hydén, 1999, Steen, 2003). Att kvinnan gör motstånd till mannens våld, vilket Hydén (1999) framhåller, är inget som uppmärksammas av informanterna, istället ges en bild av en nedbruten kvinna som har anpassat sig till våldet, men som efter en lång tid tagit sig ur det. Vidare kan kvinnors uppbrott från mannen ses som ett uttryck för kvinnans motstånd, vilket Hydén (1999) lyfter fram.

I vissa av informanternas resonemang framstår det som att det finns föreställningar kring den våldsutsatta kvinnan som gör vissa till mer "idealiska offer" än andra. Exempelvis förs ett resonemang som kan tolkas som att en "snäll" och "blyg" kvinnan lättare tillskrivs epitetet "idealiskt offer" än en "provocerande" kvinna, då en "snäll" inte ses som att ha orsakat våldet på samma sätt som en "provocerande" kvinna kan ha gjort. Utifrån Christies (2001) resonemang om det "idealiska offret" kan en handling som att gifta sig med en man som man knappt känner, vilket är en handling som tas upp av en av informanterna, ses som något som kan påverka kvinnans offerstatus. Att gifta sig med en person som man inte känner väl kan ses som en handling som inte faller inom ramen för ett "respektabelt projekt", vilket Christie (2001, s. 48) framhåller som en av de faktorer som bidrar till om någon ses som ett "idealiskt offer" eller ej.

Vad som framkommer i informanternas resonemang kring förklaringar till våldet, vilket tas upp i analysens första tema: *om förklaringar till våldet*, är att samtliga informanter ser till de våldsutövande männens egenskaper eller uppväxt som en del i, eller hela, förklaringen till mäns våld mot kvinnor, vilket innebär att man utgår ifrån ett individriktat perspektiv. Den bild som framkommer av informanternas resonemang kring våldsutsatta kvinnor och deras situation grundar sig mycket i vad som kan ses som ett feministiskt perspektiv, vilket förklarar våldet utifrån ett strukturellt perspektiv. Sammanfattningsvis ger informanternas resonemang bilden av att alla kvinnor kan utsättas för våld, men att inte vilken man som helst utövar det; det går inte att beskriva den våldsutsatta kvinnan men däremot den våldsutövande mannen.

5.4 Om stöd och hjälp

5.4.1 Ett uttalat problem

För att kunna stötta och hjälpa en kvinna som utsatts för våld är det en självklarhet att man som hjälpare behöver ha kännedom om våldet. Utifrån informanternas resonemang framstår en bild av att, i mötet med en våldsutsatt kvinna, är våldet vanligtvis ett på förhand uttalat och känt problem för socialsekreteraren. Två av informanternas resonemang kring våldet som ett känt problem får exemplifiera detta. Socialsekreteraren Jenny ger en bild av hur det oftast sett ut när hon mött kvinnor som varit utsatta för våld:

"... det har varit sådana fall där jag har vetat om det och där det varit lite i det förgångna också, inget pågående har det inte varit, inte vad jag har känt till i alla fall". / Jenny

Även socialsekreteraren Per tar upp detta, att problemet ofta är uttalat:

"Alltså, de flesta gånger är det ju så kvinnan själv som ringer och begär hjälp eller någon hon känner, eller så kommer det ju in via kvinnojour eller jourbyrå eller någon polisrapport, så va. Så att det redan är klart vad det gäller när mötet eller frågan dyker upp". / Per

Då samtliga informanter uttrycker att våldet vanligtvis är ett känt problem i mötet med kvinnan, uppmärksammar några av dessa även att det inte alltid behöver vara så. En av informanterna reflekterar kring att våldet även kan vara ett "dolt" problem och kring att fråga en kvinna om hon utsatts för våld:

"Jag tror nog att man missar att fråga det ibland. Sen frågar jag ju mycket mer nu än kanske när jag var ny i jobbet och så. [...] Ser man någon med en blåtira eller om det är tydliga tecken så där så kanske man inte frågar: har du blivit slagen? Men man visar att man har sett det och frågar vad som har hänt...". / Maria

Den framträdande bilden utifrån informanternas resonemang är att våldet framstår som ett uttalat problem, även om några informanter visar en medvetenhet kring att det inte alltid behöver vara så.

5.4.2 Ett akut behov av hjälp

Något som samtliga informanter lyfter fram är att kvinnan ofta befinner sig i en akut fas när hon söker hjälp hos socialtjänsten, vilket inbegriper ett akut behov av hjälp och skydd. Detta resonemang får illustreras genom den bild som socialsekreteraren Per ger av hur en våldsutsatt kvinnas situation oftast ser ut när hon kommer i kontakt med socialtjänsten:

”... då har hon ju under senaste dygnet [...] blivit utsatt för våld av något slag, så att hon inte kan gå hem en dag till. Ibland har hon inte ens packat väskan och vågar inte gå hem själv och hämta de allra nödvändigaste grejerna [...]. Det är oftast akutsituationer när det gäller den här typen av frågor. Det kan ha pågått under en längre tid, men det har inträffat något under det senaste dygnet som gör att nu går det inte längre”. /Per

Även en annan informants beskrivning exemplifierar det akuta behov som ofta finns med i första mötet med kvinnan:

”... det är ju det här akuta behovet: jag måste faktiskt ha någonstans att sova inatt, men inte hemma. Jag kan inte åka till mina barn och jag kan inte åka till dom för då kanske han hittar mig. För oftast är det ju det: han får inte hitta mig”. /Anders

Vad socialsekreteraren Anders ger uttryck för och vad som även återfinns i flera av informanternas resonemang är den kvinna som söker hjälp ofta har ett behov av att skyddas från en förföljande man. Vidare ger samtliga intervjupersoners resonemang en bild av att kvinnans akuta hjälpbehov inte är något som ifrågasätts. Detta lyfts bland annat fram av en av informanterna som framhåller att:

”Jag tänker att det är så himla viktigt att vi som möter de här kvinnorna tar dem på allvar. Det är inte vår uppgift där och då, när vi har en kvinna som sitter här att börja utreda runt omkring, utan vi får placera, sen får vi arbeta med det i efterhand [...] ... vi har den utgångspunkten, att en kvinna som kommer hit och säger att hon behöver skydd för att hon har blivit slagen, hon blir tagen på allvar där och då och sen jobbar vi vidare därifrån”. /Sofia

Även socialsekreteraren Marias resonemang kan lyftas fram för att illustrera detta synsätt:

”vill man ha skyddat boende så ordnas ju det fram utan att man sitter och utreder och ifrågasätter detta, det blir i så fall ett senare problem”. /Maria

Vad dessa två informanternas resonemang får illustrera är den bild som framkommer av att i en första fas så ska kvinnan få den hjälp hon efterfrågar utan att detta blir ifrågasatt, men hur det

ser ut runtomkring kvinnan och hur hennes relation med mannen ser ut är något som man återkommer till under ett senare stadium.

5.4.3 Praktiskt stöd

I informanternas resonemang framstår bilden av en våldsutsatt kvinna, då hon kommer i kontakt med socialtjänsten, som någon som är ledsen, uppgiven, hjälpsökande, frågande, förvirrad, befinner sig i en kaotisk situation och i akut kris. En av informanternas resonemang får illustrera detta:

”De är ledsna och uppgivna och vet inte vart de ska vända sig och hur det går till, hur det blir nu: hjälpsökande och frågande och ja, de befinner sig i en akut kris”.
/Lena

Det stöd som kvinnan i första hand är i behov av framstår som praktiskt stöd. Som exempel på stöd och hjälp som erbjuds en våldsutsatt kvinna tas bland annat följande upp: tillfälligt ekonomiskt bistånd, information om rättigheter, förmedla kontakter samt skyddat boende på kvinnojour. Skyddat boende på kvinnojour framstår som den form av hjälp som oftast erbjuds våldsutsatta kvinnor. Utöver skyddat boende är stödsamtal även något som kvinnan, vanligtvis, får via kvinnojouren och inte på socialkontoret. En av informanterna formulerar denna uppdelning mellan den hjälp som erbjuds via socialkontoret och den hjälp som kvinnojouren kan ge kvinnan på följande sätt:

”jag brukar väldigt ofta försöka lösa det praktiska och se till att de får ett kvinnojoursboende därför att där är de bra på att ta hand om dem, att ge dem den moraliska och psykiska hjälp som de behöver, stöttandet. [...]. Där [på kvinnojouren] träffar de ju andra kvinnor i samma situation”. /Anders

Men, som några av informanterna framhåller så, även om de anser att kvinnojoursboende är den bästa lösningen är det inte alltid som kvinnan vill det. En informant uttrycker detta på följande sätt:

”Men, det är ju inte alla som vill åka iväg till ett jourboende. Även om jag skulle vilja det och tycka att det var bäst i den här situationen så är det inte alla som tackar ja till det bara för att man erbjuder det”. /Maria

Utifrån informanternas resonemang framstår det som att det framförallt är ett praktiskt stöd som socialsekreterarna kan erbjuda kvinnorna och att stödet och hjälpen i första hand innebär beviljat boende på kvinnojour, där kvinnorna får ett annat stöd än det som socialsekreterarna kan erbjuda dem.

5.4.4 Att lämna eller inte lämna: nästan alltid kvinnans beslut

Utifrån socialsekreterarnas resonemang framstår en bild av att det stöd som erbjuds våldsutsatta kvinnor i stort sett är fokuserat på att kvinnan ska lämna mannen. Detta är något som bland annat socialsekreteraren Lena lyfter fram genom att framhålla att om kvinnan inte vill flytta ifrån mannen: ”*då är det svårt att ge stöd*”. Även en annan informants beskrivning av ett möte med en klient kan lyftas fram för att exemplifiera hur ”lämnandet” är något som man arbetar på:

”... jag tänker på en kvinna just, som när hon kom hit berättade att hon sökt hjälp massor med gånger, fast hon har alltid gått tillbaka. De samtalen handlade ju mycket om det här att: hur ska du klara av att stå emot att gå tillbaka?”. /Sofia

Men, vad som även framkommer utifrån samtliga informanters resonemang är att även om socialsekreterarens uppfattning är att kvinnan bör lämna mannen, är detta ett beslut kvinnan själv måste ta. En intervjupersons uttalande får exemplifiera den frustration som ett flertal av informanterna ger uttryck för när en kvinna väljer att gå tillbaka till mannen samt hur denna frustration och socialsekreterarens uppfattning om vad som är bäst, får stå tillbaka för det beslut som kvinnan själv tar:

”Alltså, man blir skitfrustrerad. Man blir jätte arg: hur kan du utsätta dig för det här? Men det säger man ju inte, då blir det ju ännu mer skuld. Man får ju försöka vara så här att: man får inte slå någon, det är inte ok. Vi finns här för att hjälpa dig men det är ju ditt val, vi kan ju aldrig tvinga någon och säga att ett val är sämre än ett annat. [...] Då är det bättre att låta dem gå tillbaka, men ändå vara där och finnas där och säga att: vi finns alltid här, det är bara att ringa så hjälper vi dig igen”. /Lena

Även socialsekreteraren Per ger uttryck för denna frustration, men lyfter också fram att beslutet måste komma från kvinnan:

”... det blir ju någonstans hennes beslut... även om man av erfarenhet vet att det oftast inte blir bättre så kan man ju inte heller säga: nej, det ska du inte göra utan hon måste ju ändå någonstans känna in vad som är rätt för henne. Och skulle det bli lika illa som tidigare så får man ju lösa det”. /Per

Samtliga informanter framhåller vikten av att beslutet måste komma från kvinnan själv, men en av intervjupersonerna framhåller att detta inte alltid går, då den situation som kvinnan befinner sig kan göra henne oförmögen att fatta ett eget beslut, vilket innebär att socialsekreteraren får gå in och fatta ett beslut åt kvinnan:

”Och ibland så, om man är i kris och har varit med om något jätte obehagligt, då kanske man inte är förmögen att fatta ett beslut utan då får man säga att: nu gör vi så här och så går hon med på det, det behöver ju inte vara någon konflikt i det, bara det att man inte orkar fatta det här beslutet själv just då”. /Maria

Några av informanterna tar även upp att om kvinnan har barn så är det inte lika självklart att beslutet om hon ska gå tillbaka till mannen eller ej, helt är hennes eget. Detta kan exemplifieras av socialsekreteraren Sofias som uttrycker sig på följande sätt:

”men ... människor är ansvariga för sina egna liv, man kan ju tyvärr inte applicera någon tvångslag på vuxna så, men finns det barn med i bilden så finns det ju lite andra saker att trycka på”. /Sofia

Även en annan informant lyfter fram detta i en beskrivning av en situation som denna informant mött på:

”... hon var alltså i det läget där hon fick välja på att bo kvar där [hos mannen], men utan barnet för då omhändertar vi det, eller att flytta med barnet och hon valde att flytta med barnet”. /Anders

Utifrån informanternas resonemang framstår det som viktigt att det är kvinnan själv som fattar ett beslut om hur hon ska gå vidare med sin situation, men att det stöd som socialsekreterarna erbjuder i stort sett går ut på att kvinnan ska lämna mannen.

5.4.5 Olika behov av stöd

I flera av informanternas resonemang framkommer en bild av vad som kan ses som två olika ”grupper” av våldsutsatta kvinnor. Några av dessa informanternas uttalande får exemplifiera detta. Socialsekreteraren Maria framhåller att de våldsutsatta kvinnor som hon kommit i kontakt med har skiljt sig åt i hur de sett på sin situation:

”en del ser det [våldet]ju inte själva som ett stort problem egentligen, utan att det är mer en bisak, medans andra kommer utifrån att det är det som har hänt”. /Maria

Socialsekreteraren Jenny uppmärksammar också en skillnad i hur kvinnor reagerar på att de utsatts för våld:

”... jag har haft tjejer som har blivit misshandlade som har varit väldigt starka och som har varit redo att gå vidare med sitt liv [...] som bara tycker att det är det skönaste att gå vidare med att bara få ett jobb, så att man kan börja jobba och tänka på annat. Sen finns det ju folk som mår jätte dåligt och som blir jätte deprimerade och som inte orkar göra någonting”. /Jenny

Även en annan informant gör denna uppdelning av hur kvinnor kan reagera olika efter att de har utsatts för våld:

”vissa är ju väldigt sköra och trasiga och så och de kan ju verkligen behöva ett ’hjälp jag’ som finns där och stöttar dom med i princip allting. Medans andra fungerar ganska bra, att de är stärkta av att de har lämnat situationen”. /Sofia

Utifrån ovanstående resonemang framstår det som att vissa kvinnor påverkas mer av våldet än andra. Vilket stöd kvinnan är i behov av påverkas av hur hon själv hanterar och reagerar på sin situation. En av informanterna ger även ett exempel på ett möte med en våldsutsatt kvinna som denna informant framhåller skiljt sig från andra ärenden, då kvinnan hade specifika krav på den hjälp hon ville ha:

”... men den här kvinnan var väldigt, hon var lite annorlunda, hon hade krav på att lägenheten skulle ligga centralt, vilket vi gjorde klart att det var väldigt ovanligt. Hon fick ett erbjudande om boende i ... som hon tackade nej till. Så, så vitt vi vet gick hon väl tillbaka till mannen...”. /Sofia

Vad som framgår i denna informants resonemang var att denna klient hade krav på hur den hjälp hon ville ha skulle se ut, vilket skiljde henne från andra våldsutsatta kvinnor som informanten mött på.

5.4.6 Analytiska reflektioner

Utifrån informanternas resonemang konstrueras en bild av att våldet vanligtvis är ett uttalat och känt problem när socialsekreterarna möter kvinnor som utsatts för våld. En våldsutsatt kvinna som kontaktar socialtjänsten framställs även som någon som är i akut behov av skydd och hjälp, vilket ofta inkluderar skydd från en förföljande man samt behov av någonstans att bo. Utifrån den akuta situation som kvinnan beskrivs befina sig i ges även en bild av att det stöd och den hjälp som en våldsutsatt kvinna behöver främst består av konkreta och praktiska åtgärder, vilket även är vad hon erbjuds. Det stöd som informanterna framhåller att kvinnorna är i behov av samt erbjuds är framförallt ekonomiskt bistånd, förmedling av kontakter och beviljat boende på kvinnojour. Det stöd som framstår som vanligast utifrån intervjupersonernas resonemang är att kvinnorna beviljas boende på kvinnojour. På kvinnojouren förväntas de våldsutsatta kvinnorna få ett annat stöd, så som stödsamtal, än vad de kan erbjudas av socialsekreterarna. Enligt Ljungwald och Svensson (2007), så konstruerar socialtjänsten ofta klienters behov utifrån de insatser som finns tillgängliga. Den bild av våldsutsatta kvinnors behov som informanterna ger kan ses som att vara anpassade till de insatser som socialsekreterarna har att erbjuda kvinnorna. De behov som kvinnorna har som inte kan tillgodoses genom praktiska insatser framställs som kvinnojourens roll att sörja för.

Vad som även framkommer i informanternas resonemang om stöd och hjälp är det stöd som kvinnor erbjuds i stort sett är inriktat på att de ska lämna mannen. Enligt Andersson och Lundberg (2000, s. 25) finns ett ”kulturellt manus” bland yrkesverksamma vars uppgift är att hjälpa våldsutsatta kvinnor; enligt detta ”manus” ska kvinnan lämna mannen. I informanternas resonemang framstår detta ”manus” som genomgående. Att en kvinna går tillbaka till den man hon lämnat är något som framställs som ”frustrerande” men även som något som kan förklaras genom den ”process” som uppbrottet ses som att innebära för kvinnan. Men, vad som även lyfts fram av informanterna som viktigt är att det beslut som fattas är kvinnans eget. Enligt Steen (2003) kan en våldsutsatt kvinna, genom att hennes situation förstås utifrån normaliseringsprocessen, ses som någon som inte vet sitt eget bästa,

vilket kan leda till att andra fattar beslut om vad som är bäst för henne. Utifrån informanternas resonemang, där de flesta refererar till normaliseringsprocessen i sina yttranden, vilket har lyfts fram i detta kapitelns föregående tema *om kvinnan*, motsägs detta: att kvinnan ska fatta sina egna beslut framställs istället på ett sätt som kan förstås som centralt av informanterna. Endast en av informanterna uttalar sig på ett sätt som kan härledas till den diskussion som Steen (2003) för; att en våldsutsatt kvinnas situation kan innebära att andra kan behöva fatta beslut åt henne, men detta framstår mer som ett avvikande resonemang bland informanterna än som ett genomgående sådant.

Informanternas resonemang konstruerar en bild av att våldsutsatta kvinnor är, i mötet med socialtjänsten, förvirrade och hjälpsökande. Men när intervjupersonerna ger individuella beskrivningar av kvinnor de mött så framställs vissa kvinnor som ”starka” och målmedvetna. Bilden som framstår utifrån dessa resonemang är att kvinnors behov av stöd och hjälp ser olika ut beroende på hur kvinnorna själva reagerar på situationen. Utifrån den uppdelning som Andersson och Lundberg (2000s, s. 115) gör av ”ideala” och ”problematiska” klienter kan informanternas resonemang förstås som att de kvinnor som väljer att lämna mannen ses som mer ”idealiska” än de som går tillbaka, då detta väcker en frustration hos socialsekreterarna. Även de kvinnor som inte har specifika krav på den hjälp de efterfrågar framställs på ett sätt så att de framstår som mer ”idealiska” och mindre ”problematiska” än de som har krav. Vidare framstår det som att en ”stark” kvinna behöver mindre stöd och hjälp då hon självmant agerar utifrån det ”kulturella manuset” och är inställd på att lämna mannen medan en ”skör” kvinnan framställs som att behöva mer stöd och hjälp för att kunna agera på detta sätt (Andersson & Lundberg, 2000).

6. SAMMANFATTNING OCH SLUTDISKUSSION

I detta kapitel presenteras en sammanfattning av uppsatsens främsta resultat. Kapitlet avslutas med en diskussion kring uppsatsens ämne där även metodkritik, uppsatsens bidrag till social forskning samt förslag till framtida forskning lyfts fram.

Syftet med denna uppsats har varit att *analysera socialsekreterares föreställningar kring mäns våld mot kvinnor, våldsutsatta kvinnor och kring stöd och hjälp till våldsutsatta kvinnor*. Vad som kan lyftas fram är att socialsekreterarna använder sig av olika teoretiska perspektiv för att förklara mäns våld mot kvinnor. De teoretiska perspektiv som används är individinriktat perspektiv, vanmaktsperspektiv, kulturellt perspektiv, systemteoretiskt perspektiv, feministiskt perspektiv samt ekologiskt perspektiv. Genomgående är att de flesta informanterna utgår ifrån förklaringar som kan knytas till mer än ett teoretiskt perspektiv. Den förklaringsmodell som samtliga informanters resonemang kan kopplas till för att förklara våldet är ett individinriktat perspektiv (Jasinski, 2001). Utifrån de olika förklaringsmodeller som används framträder olika föreställningar om våldsutsatta kvinnor. Vad som framstår är att medan förklaringar till våldet framförallt söks på individnivå förklaras kvinnans situation utifrån ett strukturellt perspektiv. Detta stämmer in på den ambivalens som, enligt Wendt Höjer (2002), har förekommit inom svensk politik under de senaste åren mellan ett könsmaktsteoretiskt perspektiv och ett individinriktat perspektiv till mäns våld mot kvinnor.

Vidare, utifrån informanternas resonemang, framkommer olika perspektiv kring kvinnans ”roll” i våldet, beroende på vilken förklaringsmodell som används för att förstå och förklara våldet. Utifrån den bild som ges när informanterna hänvisar till normaliseringsprocessen i relation till kvinnans uppbrott eller hur hon påverkas av våldet, framstår kvinnan som ett offer för mannens våld. Men, när man ser till några av de förklaringsmodeller, så som vanmaktsperspektivet och det systemteoretiska perspektivet, som vissa av informanterna använder sig av ter sig kvinnans roll i våldet som något annorlunda. Utifrån sådana förklaringsmodeller är det inte lika tydligt att kvinnan *enbart* är ett offer för mannens våld. Vidare framträder en generell bild av våldsutsatta kvinnor som förvirrade och hjälpsökande, men vid individuella beskrivningar ges en bild där, medan vissa kvinnor framstår som ”sköra” och mycket nedbrutna och påverkade av våldet, ses andra som ”starka” och mindre påverkade av det våld de utsatts för. Vidare ses våldsutsatta kvinnors behov av hjälp och stöd som ett akut sådant. Kvinnors behov framställs som att bestå av praktiska åtgärder, vilket även är vad de erbjuds. Den hjälp som socialsekreterare kan erbjuda våldsutsatta kvinnor framställs som att möta det behov av hjälp som våldsutsatta kvinnor har. Vidare, är det stöd som erbjuds våldsutsatta kvinnor inriktat på att kvinnan ska lämna mannen.

Utifrån informanternas resonemang framstår vissa antaganden kring mäns våld mot kvinnor som vedertagna och förankrade hos socialsekreterarna, exempel på detta är, som nämnt ovan, att vissa, avvikande män använder våld, men alla kvinnor ses som potentiella våldsoffer. Att antagandet att alla kvinnor är potentiella våldsoffer även innefattar de kvinnliga informanterna själva, uppmärksammas bara av en av informanterna, som upplever svårigheter

med att inkludera sig själv i detta påstående. Vidare framställs den process som Lundgren (2004) beskriver som normaliseringsprocessen som ett antagande som näst intill alla informanter utgår ifrån. Ett annat antagande som presenteras som "naturbestämt" är mäns upplevelse av makt och maktlöshet samt behov av att befinna sig i en maktposition, en koppling mellan kön och makt som inte ifrågasätts i informanternas resonemang (Steen, 2003).

Som Mellberg (2004) framhåller kan olika förklaringsmodeller av våldet ha betydelse för hur en våldsutsatt kvinna blir bemött i praktiken. Utifrån informanternas resonemang framkommer olika föreställningar kring våldsutsatta kvinnor, vilket grundar sig i olika förklaringsmodeller. Det stöd och den hjälp som erbjuds våldsutsatta kvinnor framstår inte som styrt av vilka förklaringsmodeller till våldet som används. Snarare förefaller stöd och hjälp till våldsutsatta kvinnor styrt av tillgängliga resurser. Att en starkare koppling mellan förklaringsmodeller och stöd inte framkommit i det insamlade materialet kan bero på att en sådan koppling inte finns. Vidare är det möjligt att vad som sagts vid intervjuerna kan ha påverkats av "kulturella skript", det vill säga föreställningar om hur man *bör* uttrycka sig kring ett visst ämne (Alvesson & Deetz, 2000, s. 83). Enligt min uppfattning ter sig tanken på att det skulle finna "kulturella skript" kring mäns våld mot kvinnor inte som främmande. Sådana "skript" skulle i sin tur kunna ha, till viss del, påverkat informanternas uttalanden. För övrigt anser jag att bättre förberedda intervjufrågor och ett tydligare syfte med uppsatsen vid intervjutillfällena kunde förbättrat uppsatsens resultatdel. Under intervjuerna ställdes "stora" frågor som resulterade i ett "brett" men relativt "tunt" material. En bättre förberedelse inför intervjuerna kunde ha förebyggt detta och eventuellt gett en bättre bild av en koppling mellan förklaringsmodeller och stöd.

Att använda socialkonstruktivistisk teori för att analysera materialet har gett möjlighet till att lyfta upp och ifrågasätta antaganden som framställs som "sanna". Syftet med att lyfta fram och uppmärksamma antaganden som framstår som vedertagna har inte varit att utgå ifrån att dessa är "fel" utan att öppna upp för en diskussion kring vad man gör, varför man gör det och vilken påverkan olika föreställningar kan ha på praktiska arbetet. Att lyfta fram vilka teoretiska förklaringsmodeller man använder sig av i det praktiska arbetet kan ses som väsentligt, framförallt då det ger en själv, som socialarbetare, men även andra, en möjlighet till att reflektera och resonera kring vad man gör och varför man gör det. Min förhoppning är att denna uppsats har medverkat till en diskussion kring teori och praktik i det sociala arbetet. Vidare är min förhoppning att denna uppsats bidragit till en fortsatt diskussion kring mäns våld mot kvinnor i nära relationer då jag anser att det är ett viktigt område att uppmärksamma. Om man inte reflekterar kring vad som orsakar våldet, och sina egna föreställningar kring detta, är det svårt att få en bild av hur man kan agera och arbeta för att motverka det.

Under arbetet med uppsatsen har tankar dykt upp att det hade varit intressant att undersöka sambandet mellan hur socialsekreterare, utifrån hur de ser på sin yrkesroll och syftet med den, ser på sin roll i att stötta och hjälpa våldsutsatta kvinnor. Vidare, då mycket av informanternas resonemang i denna uppsats har fokuserat på mötet med kvinnan i det som beskrivs som den akuta fasen, hade det varit intressant att undersöka hur socialsekreterare förhåller sig till

våldet och kvinnans situation under en andra, mer utredande fas. Detta skulle vara genomförbart genom att exempelvis granska skrivna utredningar för att utifrån ett sådant material få en bild av orsaker till våldet och kvinnans behov av stöd och hjälp. Vidare skulle det även vara intressant att undersöka hur socialarbetare använder sig av empowermentstrategier i mötet med våldsutsatta kvinnor.

För övrigt anser jag att det skulle vara intressant att analysera och diskutera varför socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor ser ut som det gör och vilka antaganden detta stöd grundar sig på. Hur kommer det sig att socialtjänstens stöd är formulerat på ett sätt så att det framförallt är inriktat på att ge en våldsutsatt kvinna ett akut stöd i form av boende på kvinnojour? Hur kommer det sig att tanken på att en våldsutsatt kvinna skulle få akut hjälp med att avlägsna en våldsam man från hemmet inte framstår som lika "naturlig"?

7. REFERENSER

Alvesson, Mats & Deetz, Stanley (2000) *Kritisk samhällsvetenskaplig metod*. Lund, Studentlitteratur.

Andersson, Berit & Lundberg, Magnus (2001) 'Kvinnomisshandel som kunskapsfält – att definiera, förklara och hantera ett socialt problem' i Åkerström, Malin & Sahlin, Ingrid [red] (2001) *Det motspänstiga offret*. Lund, Studentlitteratur.

Andersson, Berit & Lundberg, Magnus (2000) *Våld mot invandrarkvinnor: kvinnors berättelser och socialtjänstens strategier*. Lund, Network for Research in Criminology and Deviant Behaviour at Lund University.

Bergman, Bo (1987) *Battered wives: why are they beaten and why do they stay?* Stockholm, Karolinska institutet.

Burr, Vivien (1995) *An introduction to social constructionism*. London, Routledge.

Burr, Vivien (2003) *Social Constructionism*. Hove, Routledge.

Christie, Nils (2001) 'Det idealiska offret' i Åkerström, Malin & Sahlin, Ingrid [red] (2001) *Det motspänstiga offret*. Lund, Studentlitteratur.

Cullberg, Johan (2003) *Dynamisk psykiatri*. Stockholm, Natur och Kultur.

Eliasson, Mona (2008) 'Att förstå mäns våld mot kvinnor' i Heimer, Gun & Sandberg, David [red] (2008) *Våldsutsatta kvinnor: samhällets ansvar*. Lund, Studentlitteratur.

Elofsson, Stig (2005) 'Kvantitativ metod – struktur och kreativitet' i Larsson, Sam, Lilja, John, Mannheimer, Katarina [red] (2005) *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Malmö, Studentlitteratur.

Eriksson, Maria (2003) *I skuggan av pappa: familjerätten och hantering av fäderns våld*. Stehag, Förlags AB Gondolin.

Holmberg, Carin & Enander, Viveka (2004) *Varför går hon? Om misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser*. Göteborg, Kabusa Pocket.

Hydén, Margareta (2001) 'Misshandlade kvinnors uppbrott: en motståndprocess' i Åkerström, Malin & Sahlin, Ingrid [red] (2001) *Det motspänstiga offret*. Lund, Studentlitteratur.

Hydén, Margareta (1999) 'Mäns ansvar och kvinnors motstånd: fem teser om mäns våld mot kvinnor i nära relationer' i *Socionomen* nr 6 1999.

Isdal, Per (2001) *Meningen med våld*. Stockholm, Gothia Förlag.

Jasinski, Jana L (2001) 'Theoretical explanations for violence against women' i Renzetti, Claire M, Edleson, Jeffrey, L, Kennedy Berge, Raquel [red] (2001) *Sourcebook on violence against women*. London, SAGE.

Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund, Studentlitteratur.

Kåhl, Ingela (1995) *Socialarbetarkåren – den lindansande professionen*. Lund, Bokbox förlag AB.

Larsson, Eva (2003) *Närhet som gör ont: om våld mot närstående*. Göteborg, Brottsofferjourernas riksförbund.

Larsson, Sam (2005) 'Kvalitativ metod: en introduktion' i Larsson, Sam, Lilja, John, Mannheimer, Katarina [red] (2005) *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Malmö, Studentlitteratur.

Lilja, John (2005) 'Problemformulering' i Larsson, Sam, Lilja, John, Mannheimer, Katarina [red] (2005) *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Malmö, Studentlitteratur.

Ljungwald, Carina & Svensson, Kerstin (2007) 'Crime Victims and the Social Services: Social Workers' Viewpoint' i *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*. Vol 8, 2007.

Lundgren, Eva (2004) *Våldets normaliseringsprocess*. Linköping, ROKS.

Lundgren et al. (2001) *Slagen dam: mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige – en omfattningsundersökning*. Umeå, Brottsoffermyndigheten, Uppsala, Uppsala universitet.

Mellberg, Nea (2004) *Mäns våld mot kvinnor: synliga mödrar och osynliga barn*. Uppsala, Uppsala universitet avdelningen för samhällsvetenskaplig genusforskning.

Payne, Malcolm (2002) *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm, Natur och Kultur.

Socialstyrelsen (2003) *Våldsutsatta kvinnor. Ett utbildningsmaterial för socialtjänstens personal*. Stockholm, Socialstyrelsen.

Steen, Anne-Lie (2003) *Mäns våld mot kvinnor - ett diskursivt slagfält. Reflektioner kring kunskapsläget*. Göteborgs universitet, Sociologiska institutionen.

Thomassen, Magdalene (2007) *Vetenskap, kunskap och praxis: introduktion i vetenskapsfilosofi*. Malmö; Gleerups Utbildning.

Wendt Höjer, Maria (2002) *Rädslans Politik: våld och sexualitet i den svenska demokratin*. Malmö, Liber.

Elektroniskt material

United Nations (1993) *Declaration on the elimination of violence against women*.
[http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(Symbol\)/A.RES.48.104.En](http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(Symbol)/A.RES.48.104.En). Hämtad 2009-04-16

Vetenskapsrådet (2009) *Vetenskapsrådets forskningsetiska principer inom humanistisk – samhällsvetenskaplig forskning*.
http://www.vr.se/download/18.7f7bb63a11eb5b697f3800012802/forskningsetiska_principer_tf_2002.pdf. Hämtad 2009-03-15

Lagar

Socialtjänstlagen (2001:453)

Offentligt tryck

Proposition 1997/98:55 Kvinnofrid.

SOU 2006:65 *Att ta ansvar för sina insatser: socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor*. Stockholm, Fritzes offentliga publikationer.

SOU 1995:60 *Kvinnofrid del A: Huvudbetänkande av Kvinnovåldskommissionen*. Stockholm, Socialdepartementet.

SOU 2004:121 *Slag i luften: en utredning om myndigheter, mansvåld och makt*. Stockholm, Fritzes offentliga publikationer.

Bilaga 1

Våld mot kvinnor i nära relationer

Har du, i ditt arbete, mött på kvinnor som utsatts för våld i en nära relation?

Vad är din bild av bakomliggande orsaker till sådant våld?

Den bild du har av våld mot kvinnor; vad ryms i den?

Hur har du fått den bild/föreställning som du har av våldets orsaker, vad grundar den sig på?

Våldsutsatta kvinnor

Hur får du reda på att en kvinna utsatts för våld?

Har du någon bild av vilka kvinnor som blir utsatta för våld?

Tror du att vissa kvinnor löper större risk att utsättas för våld i en relation än andra?

Varför tror du att vissa kvinnor stannar kvar i en våldsam relation?

Stöd och hjälp

Hur kan en våldsutsatt kvinnas situation ut när hon kommer hit?

Hur påverkas en kvinna av att utsättas för våld?

Hur tänker du kring en kvinna som utsatts för våld – vad behöver hon för stöd? Vad behöver hon hjälp med?

Vilka lösningar och åtgärder finns det för en kvinna som utsatts för våld?

Bilaga 2

Information angående uppsats och intervju

Jag studerar den sjätte terminen på socionomprogrammet på Göteborgs universitet och skriver just nu min c-uppsats, som är en obligatorisk del av utbildningen.

Under de senaste åren har mycket forskning genererats på ämnet mäns våld mot kvinnor och det har varit ett vanligt förekommande ämne på den politiska agendan. Jag har valt att studera detta område då jag tycker att det är intressant, viktigt och aktuellt och speciellt så i relation till socialtjänstens arbete, då många förslag på åtgärder för att förbättra arbetet mot våldet har riktats mot socialtjänsten. Min ansats är att undersöka hur man som socialsekreterare förhåller sig till och upplever mäns våld mot kvinnor.

Syftet med studien är *att undersöka ett antal socialsekreterares förståelse av mäns våld mot kvinnor och den våldsutsatta kvinnan.*

För att utföra undersökningen kommer jag att intervjua ett antal socialsekreterare inom Göteborgs kommun, verksamma inom ett antal områden inom socialtjänsten. Jag kommer sammanlagt att göra 6 intervjuer. Intervjuerna kommer att vara halvstrukturerade vilket innebär att jag kommer att utgå från ett färdigställt frågeformulär men kommer att låta dig som informant prata fritt kring varje fråga. Min förhoppning är att intervjun kommer, i den mån det är möjligt, att ta formen av ett samtal. Varje intervju beräknas ta ca 60 minuter. Intervjuerna kommer att spelas in med bandspelare för att sedan överföras till text, detta för att underlätta dokumentationen av det som sägs under intervjun. När undersökningen är färdigställd kommer banden raderas. Allt insamlat material behandlas konfidentiellt och kommer att förvaras på ett sådant sätt att utomstående inte kommer åt uppgifterna.

Min förhoppning är att intervjun kommer att äga rum på din arbetsplats. Jag planerar att utföra intervjuerna under v. 12 eller i nära anslutning till denna vecka.

I studien följer jag de forskningsetiska principer för humaniora och samhällsvetenskap, vilka utarbetas av Vetenskapsrådet.

Deltagandet i undersökningen är *frivilligt* och kan avbrytas under studiens gång. Alla som medverkar i studien kommer att ges största möjliga *konfidentialitet*. Information som kan identifiera dig som person kommer att avidentifieras. De uppgifter som samlats in kommer endast användas för uppsatsprojektet.

Om du har frågor eller funderingar får du gärna kontakta mig.

Ellinor Svensson
Socionomstuderande

